

**AZ ERDÉLYI REFORMÁTUS
EGYHÁZKERÜLET**

IGAZGATÓTANÁCSÁNAK

JELENTÉSE

**1935 NOVEMBER 1-TŐL
1937 NOVEMBER 1-IG.**

**CLUJ-KOLOZSVÁR
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T.
1937.**

BCU-Cluj / Central University Library Cluj

UNIVERSITY OF CLUJ-NAPOCA
CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY
CLUJ-NAPOCA

**Az Erdelyi Református Egyházkerület
Igazgatótanácsának jelentése 1935 november 1-től
1937 november 1-éig.**

Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés!

Igazgatótanácsunknak mostani jelentése két súlyos év történetét, küzdelmeit foglalja össze 1935 november 1-től 1937 november hó 1-ig.

Jelentésünk öt részre oszlik:

I. Közigazgatási rész.

II. Jelentés az egyházkerület ingatlanváltásairól, az építkezésekről, a díjlevelek jóváhagyásáról, az igazgatótanácshoz felebbezett ügyekről.

III. Tanügyi rész (Theologiai fakultás, középfokú oktatás, elemi iskolák, Szeretetházak).

IV. Iratterjesztés.

V. Vagyonügyek. (Kongrua.)

Az I. és III. részt dr. Illés Gyula előadótanácsos aa. állította össze, a II. részt Almási Samu előadótanácsos, a IV. részt Dr. Darkó Ákos előadótanácsos, az V. részt Mester Mihály előadótanácsos aa. Az I. részben a vallási sérelmeket (b. rész), az V-ik részben a kongruaügyeket (b. rész) Laár Ferencz előadótanácsos aa. írta meg.

I. Közigazgatási jelentés.

A)

Ismét két sulyos, küzdelmekkel nehéz esztendőre kell visszatekintenünk, s beszámolni az anyaszentegyház tövises vezető útjáról.

Egyházkerületünk, s benne a hivek és egyházi munkások anyagi helyzete talán még szomorubb, mint az előbbi években, és ezt a helyzetet az is sulyosbította, hogy az egyház szerveinek, hitvallásos egyesületeinek munkásságát a meg nem értés sok helyt nehezíti és gáncsolja, sőt volt hely, ahol odáig korlátozta, hogy a templomi istentiszteleten kívül más munkát végezni nem lehetett. Mint jelentésünk B. fejezete mutatja, igazgatótanácsunk főképpen Főtiszteletű Püspök aa. minden lehetőt megtett, hogy az illetékes miniszteriumokban a liturgiális, vallásoktatási, vasárnapi iskolai, bibliaórákért, szövetségi, szeretetmunkáinkban, perselyes gyűjtésekben támasztott nehézségeket elhárítsa. Sok tárgyalás, vizsgálat, ígélet, illetékes miniszter urak jóindulatu intézkedései sem teremtettek olyan légkört, hogy e munkához szükséges lelki nyugalom és biztonságérzés meg lehessen.

Meghatva, Isten kegyelme előtt meghajolva kell itt is kijelentenünk, hogy egyházkerületünkben nem lankadt meg a munka. Isten dicsőségére lelkészeink úgy végzik szent hivatásukat, hogy nem egy helyt a lelki felébredésnek az ige iránti szent sóvárgásnak megható példáit látjuk. Akármilyen nehéz az élet, szűk a kenyér, templomok épülnek, roskadozó imaházak öltenek új köntöst, iskolák, kulturházak egész sora épült a két év alatt is.

Vannak szomorú jelenségek is. Nagy keserűséggel kell látunk, hogy az utóbbi időkben nem egy egyházközségben a lelkészválasztás — olyan indulatokat, pártok közötti elfajult húzakodást okozott, amit tünnünk nem szabad.

Nem indokolja még az anyagiakban való szegénységünk sem azt az egyre több egyházközségünkben felbukkanó kívánságot, hogy mentessenek fel a legátus-fogadás kötelezettsége alól. Régi, áldott kálvinista szokás és rend a legátusi intézmény; nemesak arra való, hogy a jövődö lelkészeinket tanul-

mányaik elvégzésében anyagilag támogassuk, hanem és legfőképpen arra, hogy az ifjú Thimoteusok vigyék szerte az ünnepi üzeneteket, a gyülekezetek színe előtt bizonyítsák, hogy szent szolgálataikra méltóképpen készülnek. Kálvinista magyar erény, hogy a küldetésben járó ifjú szolgát jó akarat, szeretettel, támogató kézzel fogadjuk.

Igazgatótanácsunk minden felmentés iránti kérését a theologiai fakultás véleményezése alapján látott el, s csak nagyon indokolt esetben, csak korlátozott időre adta és fogja is adni a legátus fogadása alóli felmentést.

Mult rendes közgyűlésünk óta két rendkívüli ehker. közgyűlést kellett összehívni.

Az 1936. év június 30-án tartott ehker. közgyűlés tárgyalta és fogdta el Főtiszteletű dr. Makkai Sándor püspök aának tiz évi püspöki szolgálata után püspöki állásáról történt lemondását; a lemondás okai, körülményei, egyházkerületi közgyűlésünk elismerő hálája lemondott püspökével szemben vezetett rendkívüli közgyűlés jegyzőkönyvében olvasható.

A lemondott püspök aa. betegségi szabadsága alatt, 1935 decemberétől kezdve a püspöki teendőket az akkori ehker. lelkészi főjegyző aa. Főtiszt. Vásárhely János aa. látta el a püspökválasztásig, az ő fáradhatatlan, áldozatos munkájának, bölcs megfontoltságának köszönhető, hogy ez idő alatt minden belső nehézség nélkül voltak intézhetők az anyaszentegyház ügyei.

Ugyane közgyűlés választotta meg az ő személyében teljes egyhangúsággal, az atyák összes szavazatával egyházkerületünk új püspökét.

A másik rendkívüli közgyűlés 1937 január 30-án volt; e közgyűlés iktatta be szent szolgálatára *Vásárhelyi János* püspök aát, ünnepélyes keretek között. A feléje áradó szeretet fénye és melegsége erőt fog adni neki, oltalmazza és védi olyan nehéz, de gyönyörűsége munkájában.

Ugyane közgyűlés választotta meg ehker. lelkészi főjegyző-püspökhelyettesül dr. *Tavaszi Sándor* theologiai tanár aát, aki a neki adatott kiváló karizmák és elhivatottság erejével fogott neki és végzi azóta nagy szeretettel és felelősségérzettel a vezetés nehéz munkáját.

Igazgatótanácsunk munkája sem mennyiségben, sem nehézségekben nem csökkent. Idegörlő, sokszor lázasan sürgős a munka. Nehéz problémák megoldásához több idő és nyugalom kellene, a sok és nem mindig indokolt személyes tárgyalás, melynek legtöbbször az a célja, hogy a közbe eső hatóságok kikerültesse, nehezíti a munka folytonosságát és rendjét. Az elnökség s az előadótanácsosok is mindenkinek készségesen állottak rendelkezésére, hiszen anyagi a seb, az elkeseredés! Nekünk volt a legnehezebb, ha minden igyekezet és jóakarattal mellett sem tudtuk — de nem is tudhattuk, — mindenki kérését elintézni.

Az igazgatótanács ügyforgalma a következő volt:

Iktatóra érkezett 1935-ben november 1-től 2308 db., 1936-ban 16.098 ügydarab, 1937-ben október 31-ével bezáróan 12.539 ügydarab. Összesen 30.945 db., 3530-al több, mint az előző két évben. Ebből ellátott az I. ügyosztály (Laár Ferencz előadótanácsos) 1479 dbt., a II. ügyosztály (Almási Samu előadótanácsos) 5287 dbt., a III. ügyosztály (Dr. Illés Gyula) 10.885 dbt., a IV. ügyosztály (Dr. Darkó Ákos) 3988 dbt., az V. ügyosztály (Mester Mihály) 8325 dbt., a VI. ügyosztály (Mester Mihály) 1064 dbt.

Az ügydarabok elintézése a lehetőségek szerint hamar megtörtént, természetesen a mai helyzet magával hozza, hogy nem egy ügyben csak késedelmesen lehet intézkedni.

Igazgatótanácsunk 1935 november 1. óta 1935 november 22-én, 1936-ban február 14-én, április 23-án, május 26-án, június 29-én, szeptember 3-án, október 29-én, 1937-ben: január 28-án, április 15-én, június, szeptember 16-án, október 28-án tartott üléseket. Az üléseken elintézett összesen 747 ügydarabot.

Az igazgatótanácsban a múlt rendes közgyűlés óta a következő változások történtek:

Boldog emlékü Csutak Vilmos igazgatótanácsos aa. helyére behivatott rendes igazgatótanácsosul Dóczy Ferencz kolozsvári kollégiumi rendes tanár, pótigazgatótanácsos aa., ki mint a Bethlen kollégium rektorprofesszora, éveken át az egyházkerületi vagyon és számvizsgáló-bizottság elnöke olyan

nagyértékű munkásságot fejtett ki, hogy kétségtelenül nagy nyereséget jelent igazgatótanácsunknak az ő részvétele.

Az előadótanácsossá választott Laár Ferencz igazgatótanácsos aa. helyére Máthé Sándor, a kolozsvári egyházmegye esperese, soros póttag, az ehker. lelkészi főjegyzővé választott dr. Tavasz Sándor helyére Nagy Lajos, az udvarhelyi egyházmegye esperese, soros póttag hivattak be. Mindketten az esperesi karnak nagytekintélyű, köztisztelőben álló tagjai, előbbi mint egyházkerületi aljegyző, mindketten, mint az ehker. bíróság tagjai is már eddig is elismert közigazgatási vezető munkások voltak, akiknek igazgatótanácsosi működésük is igen nagy értékű szolgálatot fog jelenteni Anyaszent-egyházunknak.

Az igazgatótanács előadótanácsosi karába 1936 májusában megválasztott *Laár Ferencz* parajdi lelkész, országgyűlési képviselő aa., ki már azelőtt is kifogástalan román nyelvtudásával, a minisztériumokban való összeköttetéseiével nagy szolgálatot tett egyházkerületünknek, az elnökség kijelölése szerint az I. ügyosztály vezetése bízott reá.

1936 szeptember 1-től központi szolgálatra a III. ügyosztályba rendeltetett be Lőrinczi Ferenc kolozsvári lévitáigazgatótanító aa., egyházkerületünk tanítói karának egyik kiváló, munkás reprezentánsa. Eddigi munkálkodása, az elemi iskolák felülvizsgálatában való segítsége, nélkülözhetetlenné teszi szolgálatát.

Az egyházmegyék vezetőségében mult rendes közgyűléseink óta a következő változások történtek:

A bekecsalji egyházmegyében esperessé dr. Árkósy Jenő, lelkészi főjegyzővé Györke János, főgondnokká Nagy Endre, gondnokká Márton István aai választáitak meg;

az erdővidéki egyházmegyében esperessé Nagy Elek, lelkészi főjegyzővé Rozsonday Ádám aai;

a kalotaszegi egyházmegyében esperessé Daróczy Ferenc, lelkészi főjegyzővé Tökés Tibor aai;

a széki egyházmegyében lelkészi főjegyzővé Kiss János aa;

a szilágyszolnoki egyházmegyében esperessé Kovács Zsigmond, lelkészi főjegyzővé Köblös Endre aai;

az udvarhelyi egyházmegyében gondnokká Szabó András aa választatott meg.

A többi időközi ciklusos megújítás nem hozott változásokat, a régi kipróbált vezetőket hagyta örhelyükön a közbízalom.

Az új vezetőket szeretettel és bizalommal köszöntjük, a lelépőktől elismerésünk és hálás köszönetünk tolmácsolása mellett búcsuzunk.

Új rendes lelkészek lettek, vagy helyöket változtatták az elmúlt két évben: Bisztray Sándor (Somosd), Ady László (Magyarkapus), Szigyártó Albert (Magyarborzás), Szentés György (Gyergyószentmiklós), Török Lajos (Szentmáté), Gyenge György (Somkerék), Szöcs Sándor (Mezőbodon), Csavar Ernő (Siklód), Szöcs Endre (Bibarcfalva), Jancsó Dezső (Sükő), Kese Jenő (Kisiklód), Tóth Sándor (Lőrinczfalva), Antal Gusztáv (Szászrégen), Szabó Sámuel (Marosvécs), Bede László (Kálnok), Szabó Géza (Magyarnagyzsombor), Antal Ferencz (Györgyfalva), Kocsis Sámuel (Románbrettye), Bocz Kálmán (Mihályfalva), Ferenczy Gyula (Gegőtelke), Kolumbán Bendegúz (Uzdiszentpéter), Imreh Barna (Mezőbánd), Vida András (Petek), Máthé Lajos (Ördögkut), Magyar Domokos (Monó), Tatár Mihály (Érmindszent), Sebestyén Kálmán (Bereck), Bene László (Parajd), Antal Ferencz (Esztény), Tóbiás Jenő (Györgyfalva), Szöcs Endre (Szederjes), Barabás Benedek (Székelyvaja), Kádár Imre (Varsolcz), G. Kovács István (Nagydoba), Gruja Farkas (Nyárádszentbenedek), Adorján Gábor (Marosvásárhely), Kovács László (Újös), Mágner Sándor (Magyarberéte), Berde Árpád (Vízakna), Hosszu István (Vicze), Kádár Géza (Kolozsvár), Szabó Géza (Kőródszentmárton), Molnár Béla (Bibarcfalva), Kristóf György (Vízakna), Péterfi Kálmán (Torbósló), Molnár Mózes (Ördögkut), Máthé Lajos (Krasznacégény), Benedek Vilmos (Lozsád), Kandó Mihály (Bun), Biró Sándor (Dicsőszentmárton), Fosztó Dénes (Alamor), László János (Mikeszásza), Agyagási Károly (Magyarpéterlaka), Bedő Béla (Szászváros), Fábián Adorján Béla (Kőródszentmárton), Gyenge Sámuel (Székelyföldvár), Ady Béla (Héderfája), Péterffy Kálmán (Gyulakuta),

Fikker Ferencz (Zabola), Csatlós János (Magyardellő), Kovács Géza (Bodos), Nagy Endre (Kissolymos), Nagy József (Kisiklód), Györfi Pál (Marosszentgyögy), Lőrincz Sándor (Páva), Bányai Frencz (Kérő).

Az elmúlt két év alatt nyugalomba vonultak a lelkészi karból: O. Weress Sándor feketelaki, Keresztes Gyula magyarpéterlaki, Mester János szederjesi, Kovács Árpád nagyborosnyói, Nemes Sándor gyulakutai, Szilágyi Aladár magyarbeczei, Tótfalussy József marosvásárhelyi lelkész aai.

Elhunytak a lelkészi karból: Bartók Béla ny. magyarigeni, Biró András marosvásárhelyi, Pálffy Endre maroshévízi, I. Szász János ny. dálnoki, Bartos Gábor mezőbergenyei, Biró György görgényszentimrei, Szabó Ferencz marosszentgyörgyi, Nagy Lajos ny. érszöllősi, Varga Domokos újösi, Nagy József kéri, Menyhárt Elek ny. magyarberétei, Takács József marosgombási, Vánca János szilágycsehi, Nagy Lajos betfalvi, Bocz József köpeczi lelkész aai.

Igazgatótanácsunk meleghangú átiratban fejezte ki a magyarországi református konventnek, a tiszántúli egyházkerületnek és a családnak mélyen átérzett részvétét Főtiszteletű és Nagyméltóságú dr. Balthazar Dezső püspök, egyetemes konventi lelkész elnöknek 1936 augusztus 25-én bekövetkezett elhunytá felett.

Ugyancsak átiratban köszöntötte az új magyarországi tiszántúli püspököt, Maklár Károly aát.

Igazgatótanácsunk küldöttségileg vett részt az erdélyi római katolikus hittestvérek nagy ünnepén, 1936 június 7-én, amikor Gyulafehérvárt felszentelték Vorbuchner Adolf utódlási joggal bíró segédpüspök urat.

Igazgatótanácsunk küldöttségileg vett részt Nicolae Ivan kolozsvári orthodox püspök temetésén, ugyanígy Nicolae Colan kolozsvári orthodox püspök úr beiktatásán is 1936 júniusában, a küldöttség élén Főtiszteletű püspök aa, akkori püspökhelyettes tolmácsolta egyházkerületünk üdvözlését és jókívánatait.

Igazgatótanácsunk átiratban üdvözölte Alexandru Niculescu érsek urat, amikor 1936 szeptember 18-án beiktatták balázsfalvi érseki méltóságába.

A testvérfelkezetekkel igyekszünk fenntartani az eddigi szívélyes viszonyt, s az itt-ott előforduló kisebb surlódásokat a főhatóságok egymás között elintézték.

B)

Istentiszteleteink tartása elé akadályokat a világi hatóságok sehol sem gördítettek. de a belmissziói munka csaknem egészen megbénult. Alig akad egyházközség, ahol a nőszövetség, férfiszövetség, stb. rendszeres munkát végezhet. A hatóságok egymásnak ellentmondó rendeletekkel nehezítik meg az egyház belmissziói munkáját. Felsoroljuk azokat az eseteket, amelyekben Ig. tanácsunk a megfelelő jogorvoslat iránt a szükséges lépéseket megtette.

Az erdővidéki erőszakos térítések ügye még mindig nem nyert elintézését. Igazgatótanácsunk a sérelmek orvoslását állandóan sürgeti. Pozitív eredménynek tekinthető már az is, hogy Rozsondai Adám magyarhermányi lelkész kongruáját a vallásügyi miniszterium visszamenőleg folyó év február 1-től folyósította.

Bibarcfalván a vallásos összejövetelek, dalárdapróbák betiltattak. Panaszunkra sem a kultusz-, sem a belügyminiszterium ez ideig nem adott választ.

A közhatóságok megszorító intézkedéseket fogantatosítottak a kisebbségi magyar egyházakkal szemben. A kolozsvári tartományi rendőrfelügyelőség (Inspectoratul Regional de Poliție IV Cluj) 10.820—1936 számú körrendeletében hivatkozással a Román színházak és operák vezérigazgatóságának 2240—1936 számú rendeletére a vallásos jellegű összejövetelek és ünnepek megtartását betiltja azzal az indokolással, hogy a kisebbségek, de különösen a magyarok a vallásos programtól eltérnek és a szavalatokkal, valamint az előadásokkal magyar irredenta propagandát üznek. Az összejövetelek megtartását miniszteri engedélytől teszi függővé. A rendelet ellen a belügyminiszteriumba felterjesztéssel éltünk.

A dési és az udvarhelyi e. m. a csendőrök erőszakos fellépése ellen emelt panaszát továbbítottuk a belügyminiszteriumba, ahonnan azt a választ kaptuk, hogy a csendőrség vezérfelügyelősége a panaszt megvizsgálja.

A szilágysomlyói lelkésznek a vallásos estélyek és bibliakörök betiltására vonatkozó panaszá tárgyában jogorvoslatot kértünk a vallásügyi miniszteriumtól.

A nagyenyedi e. m. esperesi hivatala közli a marosludasi jegyzőnek a vallásos összejövetelek betiltásáról kelt átiratát. Megkerestük a vallás- és belügyminisztériumot, hogy helyezze hatályon kívül a tiltó rendelkezést. A vallásügyi miniszter kéri annak a rendeletnek a számát, amellyel a jegyzőség az összejövetelt betiltotta.

A széki e. m. esperesi hivatala felterjeszti Magyardecse és Magyarborzás panaszát, mindkét panasz az összejöveteleket betiltó hatósági rendelkezésekkel foglalkozik. Magyarborzáson lelkész aa. azt is séremezi, hogy nemzeti ünnepeken az áll. iskola ref. növendékei a gör. kath. templomba kényszerítettnek. A vallás-, közoktatás- és belügyminiszterium még ma sem adott választ felterjesztésünkre.

A marosi e. m.-ből befutott panasz szerint a csendőség követeli, (Marosszentanna, Udvarfalva egyházközségek) hogy a diplomokon levő bibliai idézeteket, vagy a templomépítés és restaurálásokra vonatkozó felírásokat távolítsák el. Panaszunkra az illetékes miniszteriumok nem adtak választ.

Az orbai e. m. esperesi hivatala felterjeszti a székelytamásfalvi presbiterium jkvi kivonatát, melyből kitűnik, hogy az állami iskola igazgatója a megkonfirmált növendékeket osztályismétléssel és elzárással fenyegeti. Panaszunkra sem a vallásügyi, sem a közoktatásügyi miniszterium nem adott választ.

A hunyadi e. m.-ben levő Vulkán egyházközség ref. válásu növendékeit a jun. 8-iki nemzeti ünnepen a gör. keleti istentiszteletre rendelték. Sérelmünket bejelentettük.

A görgényi e. m. esperese felterjeszti másolatban a gernyeszei jegyzőnek a lelkészi hivatalhoz intézett megkeresését, mely hivatkozással a kolozsvári tartományi rendőrfelügyelőség 19.280—1936 számú leiratára közli a Román színházak és operák vezérigazgatóságának a vallásos jellegű összejövetelek és ünnepélyek betiltására vonatkozó rendeletét. A vallás- és belügyminiszteriumtól kértük a betiltó rendelet hatálytalanítását.

Ugyancsak a görgényi e. m. esperese terjeszti fel a magyarói jegyző átiratát, mely hivatkozással a szászrégeni járás szolgabírói hivatalának a rendeletére, felkéri esperes aa.-t, hogy közölje az egyházmegye lelkészeivel, hogy újabb rendelkezésig minden vallásos, vagy kulturális összejövetel és előadás szünetelni fog. A korábbi engedélyek pedig hatályukat veszítik. A bejelentett sérelmek kapcsán kértük az említett rendelet felfüggesztését.

A szilágyszolnoki e. m. esperesi hivatalának a fentihez hasonló tartalmu panaszát továbbítottuk illetékes helyére.

A nyiresi és bálványosváraljai nőszövetségek működésének betiltása miatt panaszt adtunk be a belügy- és kultuszminiszteriumba.

A bethleni egyházközségben a csendőrség a vallásos összejöveteleket betiltotta, a dalárda működését megbénította. A sérelmes rendelkezést bejelentettük a belügyminiszteriumnak és védelmet kértünk a kultuszminiszteriumtól.

A szamosmegyei panaszok tárgyában egy terjedelmes emlékirattal fordultunk a vallásügyi miniszteriumhoz.

Az erdővidéki e. m. esperesének a szederjesi és a baróti egyházi összejöveteleknek a csendőrség által való betiltásáról szóló jelentését továbbítottuk a belügy- és kultuszminiszteriumba.

A nagysajói e. m. esperesi hivatala 765—1936 számú jelentésében rámutat azokra a kellemetlenségekre, amelyeknek a nemzeti ünnepek alkalmával az egymásnak ellentmondó hatósági rendelkezések következtében, lelkészeink ki vannak téve. Félre nem érhető tájékoztatást kértünk a vallás-, közoktatás- és belügyminiszteriumoktól.

A bekecsalji e. m. esperese panaszolja, hogy a makfalvi állami iskola tanítója a református tanulókat megakadályozza az istentiszteletek gyakorlásában. Bibarcfalva községben a jegyző és bíró rendelkezésére Virág István, Veress Sándor, Bertalan Vilmos és Bogyor Dániel erőszakkal behatoltak a templomba és meghúzták a harangokat az egyházunkból kitért Veress Anna halála után és temetésekor.

A petrilla-lónyatelepi lelkészi hivatalnak, az állami iskolába járó ref. vallású növendékeknek az istentiszteletek

gyakorlásában való megakadályozása tárgyában benyújtott panaszát felterjesztettük a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumba.

Fenti lelkészi hivatal szóvá teszi a katonai előképzősök vasárnapi templomba járását is. Illetékes helyen a kérdés rendezését kértük.

Magyargyerőmonostoron az állami iskola igazgatója a ref. vallású tanulókat a reformáció emlékünnepén az iskola látogatás alól nem mentette fel, jöllehet lelkész aa. az igazgatót felvilágosította a nap jelentőségéről. Kértük a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumokat, hogy adjon utasítást az iskola vezetőjének.

Haró községben ismeretlen tettesek beverték a református iskola ablakait, a község román lakossága a ref. vallásúakat bántalmazta. Hunyadvármegye főnöksége a panaszunkra adott válaszában azt állítja, hogy olyasmi nem történt, ami a közrendet megzavarta volna, a felmerült apró incidensek személyi jellegűek. Az iskola ablakait rosszindulatu egyének törték be, a tetteseket nem sikerült megállapítani.

A szamosujvári leánygimnázium Szatmári Margit nevű növendéke gör. kath. vallásórára jár. A gör. kath. lelkész állítása szerint Szatmári Margit a szülők nyilatkozata alapján látogatja a vallásórákat. A nemzetnevelésügyi miniszterium válasza felterjesztésünkre még mindig késik.

A szamosujvári gör. kath. tanítónőképző igazgatónője követeli, hogy Rakolcza Anna ref. vallású növendéknek, kinek apja gör. kath. vallású, a hittan román nyelven adassék elő.

Az állami fiugimnázium igazgatója, ugyanesak Szamosujvárról, Bereczky Ferenc tanulót utasította, hogy a gör. kath. hittanórát látogassa, mert édesanyja gör. kath. vallású.

A vallás- és közoktatásügyi miniszterium 89407—1936 számú rendeletével az állami iskolák református és katolikus tanulóinak hitoktatása kérdésében a következő rendelkezéseket adta ki:

1. A tanulókból osztálynyi csoportok alakítandók, kik ugyanazon leckeórákra vonandók össze:

2. Az előadások a tanulók szabad idejében, az iskola helyiségében tartandók, hogy az igazgatóság ellenőrzést gyakorolhasson.

3. A hittant az egynyelvű tanulók számára az illető felekezet imádságaiban használt nemzeti nyelven kell tanítani, másnyelvű tanulóknak az illetők nemzeti nyelvén. Az iskolai törvények rendelkezései értelmében egyetlen tanuló hittanoktatása sem engedhető meg valamely másik kisebbségi nyelven. Ha az osztály tanulói különböző nyelvűek, a hittanoktatás kötelező nyelve az állam nyelve.

4. A heti órák száma egyetlen esetben sem lépheti túl a hivatalos tantervben az államvallás számára előírt megfelelő óraszámot.

5. Mindenik egyházkerület az ő körzetében levő iskolák számára összeállítja az illető felekezethez tartozó tanulók számára a hitoktatáshoz szükséges minimális anyagu tantervet, melyet a közoktatásügyi miniszteriumhoz fel kell terjeszteni a törvényes ellenőrzésre.

6. Nincs megengedve, hogy az iskolában a tantervbe foglalt anyagon kívül egyéb is tárgyalassék, vagy hogy külföldről jött, vagy a miniszterium által kitiltott könyveket használjanak.

7. Nincs megengedve, hogy a tanulók bármily formában részt vegyenek konferenciákon, tüntetéseken, vagy bármilyen jellegű (missziói, bibliai, vallásos, emberbaráti, vagy más természetű) tevékenységben, körökben, társulatokban, melyeket olyan társadalmi kategóriák szerveztek, melyek a középiskolai működési szabályzat 247-ik cikke szerint tiltottak.

8. A hitoktatás előnyt jelentene, ha olyan illetékes lelkész, vagy hitoktató végezné, akit az illető felekezet helybeli feje ajánl. De a vallásoktatási törvény értelmében, hitoktatással csak olyan egyének bizhatók meg, akiknek lelkészi készségük és jellegük van. Semmi szín alatt sem alkalmazhatók hitoktatásra vilgi nők, vagy férfiak. A román nyelv ismerete és a román állampolgárság elengedhetetlen feltételek.

A hitoktatással megbizott egyén, akár lelkész, akár fölfogadott hitoktató, alkalmazásának vagy ajánlásának el kell nyernie a miniszterium jóváhagyását is, ha tejesíti a fent kimutatott törvényes feltételeket.

9. Ha a hitoktatást a hitvallásos lelkész végzi, az iskola ezért nem fizet neki semmit, mert a gyermekek hitoktatása hatáskörébe és kötelességei közé tartozik, amiért a lelkészi fizetést kapja. Ha a hittant külön e célra alkalmazott hitoktatók végzik, őket a tanulók által fizetett külön díjából fizeti az iskola. E díjat az iskola igazgatósága, az illető felekezeti hatósággal egyetértésben állapítja meg. A díjakat az iskolai bizottság vételezi be és az fizeti a hitoktatót. A díjazás nem lépheti túl a gradácia nélküli rendes tanárok költségvetésen kívüli óráinak középdíjazását.

10. A tanulók jegyeit az iskolai anyakönyvbe be kell írni, de más színű tintával. E jegyek nem jönnek számításba a tanuló általános osztályzatának kiszámításánál, csak az esetben, ha a hittant rendes tanár tanítja az iskola órarendjének keretében.

Bede és Szentháromság községekben a gör. kath. lelkész, a községi jegyző, 2 tanító, csendőri segédlettel megkísérelték hiveink áttérítését. Bedében veszítettünk egy lelket, Szentháromságban egy családot 2 taggal. Az erőszakos térítések ügyében a vármegyei alispán által levezetett vizsgálat alkalmával hiveink kálvinistákhoz méltóan viselkedtek.

Köpecen a csendőrőrmester a presbiterium gyűlését feloszlatta, annak tagjait az örsre kísérte és vallomásukról jegyzőkönyvet vett fel, a megidézettek sértő kifejezésekkel illette. A köpeci sérelemmel kapcsolatosan az esperesi hivatal arról tesz jelentést, hogy a gyülekezeti jog felfüggesztésével az erdővidéki egyházmegyében az egyháztársadalmi munka szünetel, oda jutottunk, mondja esperes aa., hogy gyülekezeteink admnisztrálásához elengedhetetlenül szükséges presbteri és egyházközségi közgyűléseket sem lehet tartani. Háromszékvármegye főnökéhez intézett panaszunk válasz nélkül maradt.

Fodor János visai egyháztág Árpád nevű gyermekét az állami anyakönyvvezető önkényesen Traian néven jegyezte be az anyakönyvbe. A miniszteriumba felterjesztett panaszunkra válasz hozzánk nem érkezett.

A nagysomkuti állami iskola igazgatója a gör. kath. vallásóra hallgatására kényszerítette Pop Éva, Ilona, Ró-

zália és Todorán Irén református vallású tanulóleányokat, kiknek atyjuk gör. kath. vallású. A miniszterium panaszunkra adott válaszában megállapítja, hogy az iskola igazgatója a kapott rendelet értelmében járt el.

A fogarasi leánygimnázium igazgatója Bogátcán Mária és Opris Ilona ref. vallású növendékeket átrendelte az ortodox hittanra.

Az aninószai vallás-sérelmi panaszra a nemzetnevelésügyi miniszterium 36.553—1937 számú válaszában kötelezi lelkész aa.-t, hogy a román és német eredetű ref. vallású tanulóknak román illetve német nyelven tanítsa a hittant és semmiképen sem faníthatja magyar nyelven.

Nagyenyeden az állami iskola igazgatója Kişu Elza, Anka Mária és Medveşan Anna református vallású növendékeket a gör. kath. hittan tanulására kényszerítette.

A közoktatásügyi miniszterium 123.165—1935 számú rendeletével dr. Jakó Dénes alsócernátoni lelkészt eltiltotta az állami iskolában a vallást tanításától, felterjesztéseinkre, amelyekben a tilalom feloldását kértük, minden egyes esetben elutasító választ kaptunk. A fegyelmi bíróság Jakó Dénest a miniszterium panaszára alól felmentette, jóhiszeműsége bebizonyítást nyert s a miniszterium a tiltó rendelkezést mégsem vontja vissza.

A vallásügyi miniszterium 99181/12616—1936. számú megkeresése kapcsán közli valamelyik hatóság tájékoztató feljegyzését, hogy Székelymuzsna községben a ref. lelkész a vele egyetértő néhány magyar intellektuella bojkottálja a román tanítók munkásságát. Lelkész aa. ellen kértük a fegyelmi vizsgálat bevezetését. A vizsgálat meggyőződőtt a lelkész ellen emelt vád alaptalanságáról és a felterjesztett javaslat értelmében kértük a miniszteriumot, hogy az ügyet tekintse lezártnak.

A nagysajói e. m.-ben Szentmáté községben 1936 június 21-én tartott papbeiktatással és iskola alapkövetéti ünnepséggel kapcsolatos délutáni vallásos ünnepélyét a csendőrör vezetője megzavarta, megakadályozva Zsigmond János e. m. főjegyzőt, hogy egyházi beszédét befejezze.

Ákosfalván a csendőrörparancsnok a bibliaköri helyiség „Bibliakör, békesség nektek“ feliratát fejszével leve-

rette. A vallásügyi miniszterium panaszunkat válasz nélkül hagyta. A belügyminiszterium hasonlóképpen nem válaszolt.

Az erdővidéki e. m. esperesi hivatala 656/1936. sz. jelentésében utasítást kér, hogy az összejövetelek betiltásával kapcsolatosan miként járjon el, mert Kisbaconban a csendőrőrmester a vallásos estélyeket betiltotta. Szárazajtán a községi jegyző hivatalos átirattal értesítette a lelkészt, hogy összejöveteleket nem tarthat, a presbiteri gyűlések is csak d. u. 7 óra előtt tarthatók. Az erdőfülei lelkész jelentéséből kitűnik, hogy az egyházkerületi utazótitkár Bardóczon nem tarthatta meg szokásos látogatását, Székelymuzsnán az első vallásos összejövetel után a községi jegyző átiratban közölte lelkész aa.-val, hogy az illetékes hatóságok engedélye nélkül semmiféle összejövetel sem tartható. A kultusz- és belügyminiszterium beadványunkra még nem válaszolt.

A bekecsalji e. m. esperese 930/1936. sz. a. jelentette, hogy a közigazgatási hatóságok az egyházmegye területén a vallásos és kulturális összejöveteleket teljesen betiltották. Minden megmozdulásban államellenes tendenciát látnak. Felterjesztésünkben a kultuszminisztertől a vallásos és kulturális összejövetelek szabadságának a biztosítását kértük.

A görgényi e. m. belmissziói előadója 151/1936. számú jelentésében sötét képet nyújt az egyházak állapotáról, megállapítását néhány szóban foglalja össze: az egyházmegyében a templomi szolgálaton kívül minden egyházi munka megállott.

A nagysajói e. m. tanácsa 1936. dec. 10-iki ülésében szomorúan veszi tudomásul, hogy a csendőrségek nemcsak a belmissziói szervek munkálkodását, de Naszódvármegyében a szórványok gondozását és azokban az istentiszteletek tartását is megakadályozzák. A panaszt továbbítottuk a kultuszminiszteriumba.

A nagyenyedi e. m. esperesi hivatala által felterjesztett tompaházai és miriszlói panaszok már atrocitásokról és rombolásokról festenek megdöbbenő képet. Tompaházán 1936. dec. 1-én éjszaka 11 és 12 óra között 5 helybeli román legény behatolt a papi telekre és összetörte a kerítéseket,

a lakás tornácaajtáját, a konyhaajtót és az ablakokat. A csendőrség a tetteseket kinyomozta és a nyomozási jegyzőkönyvet a bírósághoz felterjesztette. — Miriszlón a dec. 1-i ünnepélyre Nagyenyedre vonuló csáka lakosok bezúzták a református magyarok ablakait. A menetet Meseşan Aurel gör. kath. lelkész vezette, a menet élére állott a helybeli csendőrőrmester és Laurentiú Stâncel görög katolikus lelkész is. A történeteket jelentettük a kultuszminiszteriumnak, megkerestük a balázsfalvi gör. kath. érsekséget is, kérve, a két lelkész szerepének a tisztázását. Az érsekség adott válaszában a feljelentő jóhiszeműségét kétségbevonja.

A sepsi egyházmegyei lelkészértekezlet 1937. január 4-én tartott ülésében hozott határozatában megállapítja, hogy az egyházmegyéhez tartozó községekben, bizonyos miniszteri rendeletre való hivatkozással, a nő- és férfiszövetségek, ifjúsági egyesületek és vasárnapi iskolák működését a helyi hatóságok betiltották és azok engedélyezését sürgető minden közbenjárás sikertelen maradt, kéri püspök urat, hogy az engedélyezés érdekében járjon el. A kultuszminiszteriumtól sürgős intézkedést kértünk.

Az orbai egyházmegye esperese 886—1936. szám alatt jelentette, hogy az egyházmegye területén a vármegye főnöksége 592—1936. számú rendeletével a kisebbségi egyházak minden templomon kívüli tevékenységét betiltotta, bármilyen összejövettel megtartása este 7 órán túl tilos, 7 óra előtt csak fősolgabírói engedély mellett tartható. A panaszt eljuttattuk a kultusz- és belügyminiszter urak kezéhez, sajnos, választ erre sem kaptunk.

A kükküllői egyházmegye tanácsa 1937. január 4-én tárgyalás alá vette a Kiskükküllővármegye főnökségének rendeletét, mely a vallásos és kulturális egyesületeknek működési jogát felfüggesztette. A felterjesztett határozatot továbbítottuk illetékes helyére gyors orvoslást kérve.

Az udvarhelyi egyházmegye esperesi hivatala a bikafalvi lelkész jelentése alapján megállapítja, hogy a vármegye főnöksége a vallásos összejövetelek tartására az engedély kiadását megtagadta.

Ugyancsak az udvarhelyi egyházmegye esperesi hivatala, a rugonfalvi lelkésznek a vasárnapi iskolai tanítás betiltására vonatkozó jelentésének felterjesztése kapcsán, jelenti, hogy a tan-

felügyelőség az összes udvarhelymegyei vasárnapi iskolákat bezáratta.

Igazgatótanácsunk, az egyes panaszokon kívül, a vallásos és kulturális egyesületek működését korlátozó, vagy megbénító helyi hatósági rendeleteket terjedelmes memorandumban ismertette a vallásügyi miniszter úr előtt és a kérdés rendezését kérte. A memorandum felterjesztési száma 2315—1937.

Az erdővidéki e. m. esperese jelentésében szóvá teszi, hogy az udvarhelymegyei községekben az állami tanítók a református tanulókkal keresztet vettek. 3298—1937. sz. a. kértük a vármegye tanfelügyelőségét, hogy utasítsa az állami iskolák tanítóit, hogy tartsák tiszteletben egyházunk hitelveit. A tanfelügyelőség 2114—1937. számú rendeletével kívánságunknak eleget tett.

A kolozsvári kerületi csendőrfelügyelőség (Inspectoratul Regional de Jandarmi Cluj) átiratában felkéri igazgatótanácsunkat, hogy lelkészeinknek rendelje el, hogy szigorúan alkalmazkodjanak a törvényekhez és a megyefőnökségek rendeleteihez, bármilyen összejövelekről legyen szó, mert a vallásos nevelés és oktatás magánházakban nem tartható; a jövőben pedig a lelkészeknek alkalmazkodniok kell a romániai iskolai rezsimhez az ifjúság nevelését és oktatását illetőleg, stb. Felterjesztésünkben rámutattunk a vallásügyi minisztérium előtt, hogy alig van hatóság, amelyik intézkedési jogot ne tulajdonítana magának egyházi és vallásos kérdésekben. A rendőrség a vallásos összejövelel megőrtására nézve rendszabályokat foganatosít, az állami iskolák igazgatói önkényesen rendezik a tanulók nemzetiségét és vallását, a csendőrség a vallásos nevelés alapelveit fekteti le. Ilyen körülmények között a lelkészek építő munkája és az egyház kormányzása legyőzhetetlen akadályokba ütközik. Felterjesztésünkben kértük, hogy az állami szervek csak a kultuszminisztériumon keresztül intézkedhessenek egyházi ügyekben és vallási kérdésekben.

A kultuszminisztérium 50.862—5383. számú leiratára igazgatótanácsunk felterjesztette a nőszövetség és a férfiszövetségnek a minisztérium által jóváhagyott alapszabályait.

Az udvarhelyi e. m. esperesi hivatala 283—1937. számú felterjesztésében jelenti, hogy a székelykereszturi jegyző a kisebbségi egyházak lelkészeivel írásban közölte, hogy az egyházaknak nincs joguk a híveket felekezeti iskolaépítés és karbantartás

céljaira megróni, a közönségnek a községi hirdető táblán és a vendéglő ablakába kifüggesztett hirdetménnyel hozta tudomására rendelkezését, majd dobszóval tette közzé. A kisebbségi egyházak küldöttségileg keresték fel a megyefőnököt, tiltakozva a jegyző törvénytelen eljárása ellen. Igazgatótanácsunk meegkeverte a megyefőnökséget az iránt, hogy a jegyzővel vonassa vissza a törvénybe ütköző hirdetményt. A vallásügyi minisztérium 1542—1937. számú megkeresésében, hivatkozva korábbi felterjesztésünkre, felvilágosítást kér vasárnapi iskoláinkról és azok működéséről, továbbá, hogy egyházi szerveink milyen vallásos és kulturális tevékenységet fejtenek ki, milyen helyiségekben és minő program szerint tartatnak. Válaszunkban részletesen ismertettük a vasárnapi iskolák működését, a nő-, férfiszövetségek és ifjúsági egyesületek munkáját kihangsúlyozva, hogy egyházunk soha sem tévesztette szem elől az ország magasabb érdekét, hogy megbízható, vallásos polgárokat neveljen hazánknak. Ezért joggal reméljük a miniszter úr jóváhagyását és egyesületeink zavartalan működésének biztosítását.

Vasárnapi iskoláink működését tudomásul vette a minisztérium. Az alábbiakban közöljük a vallásügyi minisztérium vonatkozó rendeletét: „Szám: 7980—1937. Püspök úr, 5091—1937. számú előterjesztésére való hivatkozással van szeerencsénk értesíteni, hogy a miniszterium tudomásul veszi a vasárnapi iskolák működését a következő feltételekkel: 1. Közöljék velünk ezen iskolák vallásos programját és számát megyék és helyiségek szerint, ahol működnek.

2. Az összejövetelek nyilvánosak lesznek.

3. A püspökség kezességet vállal a csak vallásos program szigorú betartásáért. Aláírások.“

Az erdővidéki e. m. tanácsa 1937, június 28-iki ülésében tárgyalás alá veszi az újabb vallássérelmi eseteket. Erdőfüle község állami anyakönyvvezetője a vegyes vallású feleket (orthodox és református) csak abban az esetben köti össze, ha ref. fél előbb áttér az orthodox vallásra. A szegényeket, a rendezetlen állampolgárságú egyéneket ígéretekkel és fenyegetésekkel téríti át. Másfél hónap alatt 8 lelket veszítettünk. Magyarhermányban Bogdán Sándor leánygyermekét az állami anyakönyvvezető orthodox vallásúnak jegyezte be. Az ügy a minisztérium elé került, melynek intézkedése folytán, a hivatalos eljárás megindult. Bogdán Sándor az elszenvedett verések után az anya-

könyvi kiigazítási eljárás folytatásától elállott. A meggyőzés szokatlan módja megfélemlítette a magyarhermányi erőszakkal áttértett híveket is, akik most már vonakodnak anyakönyvi kiigazítást kérni.

A bekecsalji e. m. esperese 978—1937. számú jelentése szerint a székelyberei körjegyző írásban közölte a torboszkói egyházköztség vezetőivel a megyefőnökség rendeletét, melynek értelmében minden néven nevezendő gyűlés vagy gyülekezés szigorúan tilos. Megkeresésünkre Marosvármegye főnöksége azt a megnyugtató választ adta, hogy intézkedése nem vonatkozik a kultusz gyakorlásával kapcsolatosan tartandó gyűlésekre és összejövetelekre.

A kékesi nőszövetségi konferenciát az ottani járásörmester szétoszlatta, a megjelenteket pedig felszólította, hogy félórán belül hagyják el a községet.

Magyardécsén a csendőrörmester a vasárnapi iskolát záratta, a belmissziói munkát betiltotta, az igazgatótanácsnak a lelkészi hivatalhoz intézett hivatalos levelét felbontotta.

Czegő Anna kebeleli lakosnak János nevű fiát az állami anyakönyvvezető orthodox vallásúnak jegyezte be, jöllehet az anya és annak szülei is református vallásúak. A törvénytelen bejegyzést illetékes helyen jelentettük. A gyermek meghalt, az elhalálozás tényének anyakönyvelésekor az elhunyt vallása vitássá lett. Végül is az anyakönyvvezető a ref. lelkészhez fordult kérésével, hogy a halottat temesse el, ami megtörtént. A minisztérium rendeletére bevezetett vizsgálat során a jegyző közvetlen felettes hatóságához intézett jelentésében megállapítja, hogy 1918. évben az állami anyakönyvvezető az újszülött anyját: Czegő Annát ref. vallásúnak jegyezte be, bár ennek vallása a valóságban orthodox volt. Nevezett anyakönyvvezető nemcsak hogy nem tévesen vezette be... a panaszolt esetet, hanem kiigazította a magyar hatóságoknak a románokkal szemben elkövetett igazságtalanságát.

A kolozsvári tankerületi hivatal megküldte igazgatótanácsunknak a nemzetnevelésügyi minisztérium 71.951—1937. számú intézkedését, mely szerint az állami iskolába járó tanulók szülei fel vannak mentve a felekezeti iskolai díjak fizetése alól.

Igazgatótanácsunk állandóan napirenden tartotta vallási sérelmeinket. Laár Ferenc előadótanácsos személyesen interveniált a vallás- és közoktatásügyi minisztériumokban. Luca volt belügy-

miniszter felhatalmazása alapján felkereste az országos állam-biztonsági hivatal vezérigazgatóját, aki elismerte a mi egyházunk építőmunkájának az értékét, de az általános rendelkezés alól a mi egyházunk sem képezhet kivételt. Az összejövetelek betiltására vonatkozó rendelkezés a kommunista üzelmeknek akar véget vetni. 1937. január hó 19-én előadótanácsos V. Iamandi miniszter úr előtt újból szóvá teszi vallási és kulturális sérelmeinket. A miniszter úr személyesen keresi fel Juca belügyminisztert, a kérdés még sem jutott dülőre.

Igazgatótanácsunk 1937. január 28-án tartott ülésének határozata értelmében Vásárhelyi János püspök aa. folyó év február havában legégetőbb vallási sérelmeinket magába foglaló emlékiratot nyújtott át V. Iamandi kultúszminiszter urnak, kérve azok sürgős orvoslását. A miniszter ajánló soraival püspök aa. Juca belügyminiszter urhoz fordult, aki a terjedelmes emlékirat tanulmányozására időt kért és Laár Ferenc előadótanácsost feljogosította, hogy a memorandumban foglaltak megbeszélésére pár nap elteltével keresse fel. Napok múltán Juca miniszter, Cernát, az állambiztonsági hivatal vezérigazgatója, az államrendőrség és csendőrség képviselői hosszas tárgyalás után arra a megállapodásra jutottak, hogy Cernat vezérigazgató tegye meg a szükséges lépéseket a tiltó rendelkezések visszavonása érdekében. Ugyanaz nap Juca miniszter tárcáját Tătărescu miniszterelnök úr vette át, a belügyi államtitkárságot Marinescu tábornokkal töltötték be. A további tárgyalásokra a bekövetkezett személyi változások miatt alkalom nem nyílt. Március havában Cernat vezérigazgató a diákmozgalmakra való hivatkozással a kérdés elintézésének elhalasztását javasolta. Marinescu belügyi államtitkár úr a miniszterelnök döntésétől tette függővé a megoldást. A vasárnapi iskolák működésének biztosítása érdekében folytatott tárgyalásainkat siker koronázta, erős a hitünk, hogy felvilágosító munkánk a nőszövetségi és férfiszövetségi összejövetelek, valamint a kulturális egyesületek szabad működését is biztosítani tudja.

A vallásügyi minisztérium a közhatóságoktól nyert információk alapján lelkészeink ellen a vizsgálat elrendelését kérte, vagy jelentéstételre szólította fel megvádolt lelkészeinket. Igazolójelentésre szólítottak fel, vagy vizsgálat alatt állottak: Deák Gábor mezőfelei, Ferenczi Gyula oegötelki, Török Lajos szentmátéi, Kovács Lajos ujösi, Mester János szederjesi, Szász Imre görgény-szentimrei, Baczó Lajos petrilla-lónyatelepi, Nagy Zoltán felső-

sófalvi, Valádi György alsósófalvi, Györke János székelyszent-
 istváni, Nagy Géza bikafalvi, Rozsonday Ádám magyarhermá-
 nyi, Tompa Zsigmond kishaconi, Sipos Árpád fehéregyházai,
 Kali István backamadarasi, dr. Vágó Károly koltói, Járai Már-
 ton fogarasi, Ferencz József komollói, dr. Árkossy Jenő nyárád-
 szeredai, Sillay István constantjai, Hegyi János homorodszen-
 mártoni lelkészek illetve helyettes lelkészek. Mester János nyug.
 lelkész aa. 2 havi, Györke János 1 havi, Nagy Géza 2 havi állam-
 segélyét veszítette el, Hegyi János aa.-t egy havi fizetésének el-
 vesztésével sulytotta a miniszterium óhajára az egyházi hatóság.

A vizsgálatok során lelkészeink jóhiszemű eljárása beigazo-
 lást nyert. Még mindhg elintézésre vár Kali István backamada-
 rasi lelkész aa.-nak az ügye. A vallásügyi miniszterium 1936.
 július 1-vel szüntette be nevezett aa. kongruáját, ugyanakkor fel-
 kérte Marosmegye főnökségét a vád megvizsgálására. Sürgető
 kéréseink, személyes közbenjárásunk mind eredménytelen ma-
 radt. Előtünk ismeretlen körülmények késleltetik a vizsgálat le-
 folytatását és a várható megnyugtató elintézt.

Összegezve az elmondottakat megállapíthatjuk, hogy egyhá-
 zunk belmissziói munkája, az összejöveteleket korlátozó rendel-
 kezések következtében, teljesen megbénult; a tiltó rendeletek
 nem egy esetben az egyházkormányzat munkáját is megnehezítik.

Lelkészeink zaklatása károsan hat ki az egyházi életre és
 megnehezíti a lelkész személyes munkáját. Az államszegély meg-
 vonása az egyébként is nehéz viszonyok között viaskodó lelkészt
 exisztenciájában támadja meg. Nyugodt lélekkel állítjuk, hogy a
 református lelkészikar távol áll minden irredentizmustól, loyális
 uralkodójával szemben és öntudatos állampolgári kötelességei-
 nek teljesítésében.

II.

Jelentjük továbbá, hogy az 1935. évi közgyűlés óta jóváhagyattak a következő:

A) Ingatlaneladások, vételek: adásvételi, csere, haszonbérleti szerződések, határozatok és okiratok:

11082—1935. II. A brassói egyháznak Vetési Sándorral és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 350.000 Leiért eladta 64 □-öl nagyságú telkét a rajta levő épületekkel együtt. A vételárat iskolaépítésre fordították.

11743—1935. II. A rétyi egyháznak Major András és társaival kötött adásvételi szerződése. Az egyház 31.450 Leiért eladta 7 hold területű letarolt erdejét, mert az újraerdősítést a nagy költségek és a talaj alkalmatlan volta miatt nem tudta végrehajtani és mert a kántori lakás és melléképületek építésére a szükséges összeget csak így tudta előteremteni.

10404—1935. II. A zilahi kollégiumnak a nagycsoholyi határban örökölt 4½ hold erdő eladása tárgyában kelt adásvételi szerződése. A kollégium holdankénti 9000 Leies árban eladta az erdőt, mert a többi örökösök is eladták a részüket s a lopásokat nem tudta megakadályozni.

10781—1935. II. Az alsó-felsőszentmihályi egyháznak Székely Tamással, továbbá Gyulai Pállal és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 23.600 Leiért eladta 239 □-öles kenderes földjét és a harangozói kertből 255 □-ölet, hogy adósságait 70%-os konverziós kedvezményvel kifizethesse.

11857—1937. II. A köpeci egyháznak az ottani hitelszövetkezettel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 50.000 Leiért megvett 1381 □-öl területű beépített belsőséget.

11890—1937. II. A sepsiszentkirályi egyháznak Kiss Zoltánnal és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 2800 Leiért 800 □-öl területű ingatlant vett.

11360—1935. II. A campinai egyháznak Petre Mihailescu és H. Herschkovics-csal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 2000 Leiért 150 □-öl nagyságú telket vett imaház építhetésre.

10252—1935. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak a Hangya szövetkezet központjával kötött pincebérleti szerződése. A

- kollégium évi 20.000 Lei bérért 6 évre bérbeadta a kollégium déli szárnyán levő pincehelyiséget.
- 12864—1935. II. A balázsfalvi egyház papi canonicájának eladása tárgyában kelt 67 darab szerződés. Az egyházközség a vármegyei prefecturával és a földmivelésügyi Minisztérium balázsfalvi igazgatóságával egyezséget kötött, hogy a 16 $\frac{1}{2}$ holdas papicanonicáját házhelyeknek átengedi és a házhelyet igénylőkkel egyenként szerződést köt. Ennek ellenében a földmivelésügyi Minisztérium papi canonicának 270.000 Leiért megveszi és az egyházra kebelezi Székely János volt balázsfalvi lakosnak a balázsfalvi határban fekvő ugyanakkora területű ingatlanát. Ezen csere útján az egyház sokkal jobb minőségű földet kapott és elkerült egy bonyodalmas kisajátítási eljárást.
- 672—1936. II. A marosvásárhelyi egyháznak a Mestitz testvérekkel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 3,600.000 + 180.000, összesen 3,780.000 Leiért megvette eladóknak a marosvásárhelyi főtéren levő emeletes házat.
- 12724—1935. II. A désházai egyházközségnek az ottani politikai községgel kötött adásvételi szerződése. Az egyházközség iskola bővítésre 5000 Leiért 227 □-öl területű épületes telekrészt vett.
- 13205—1935. II. A nagyenyedi Bethlen-koll.-nak Dr. Schaum Antalnival és Fenichel Mórral kötött lakbérleti szerződésai. Az előbbi szerződéssel egy évre bérbe adtak havi 400 Leiért egy szoba, konyhából álló lakást. A másik szerződéssel egy évre meghosszabbították az előbbi szerződést.
- 12069—1935. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak a várossal és a Minorita-rendházzal a szennyvíz levezetése érdekében kötött egyezményei és határozatai.
- 2543—1936. II. Az ótordai egyháznak dr. Csutak Károllyal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 100.000 Leiért eladta a Lukács Boldizsárné hagyatékát képező házas telekre vonatkozó fél telek tulajdonjogát. A végrendelet értelmében az eladási árból tanulmányi alapot létesítenek szegény tanulók segélyezésére.
- 3078—1936. II. A mezőbándi egyháznak özv. Elekes Lajosnéval kötött adásvételi szerződése. Az egyház kultúrház építésre 15.000 Leiért 450 □-öles belsőséget vett.

- 3261—1936. II. A kecsbikfaludi egyháznak Jakab Zsigmond és társaival kötött adásvételi szerződése. Az egyház 10.000 Leiért eladta a teljesen hasznavehetetlen, letarolt 6 hold 888 □-öl területü erdőtalaját, hogy jövedelmet hajtó ingatlan vehessen.
- 3367—1936. II. A sepsiszentgyörgyi kollégiumnak a Czirják-Szörcey tápintézeti-alap zágoni ingatlanából 13 hold kaszáló eladására vonatkozó szerződesei és a határozat. 130.000 Leiért adták el.
- 4466—1936. II. Az apanagyfalusi egyháznak báró Bánffy Ferencel kötött adásvételi szerződése. Báró Bánffy Ferenc a szerződéssel az egyháznak átadott 250 □-öles belsőséget.
- 3496—1936. II. A marosilyei egyháznak Paleac Nicolaeval kötött adásvételi szerződése. Az egyház 2500 Leiért eladott 269 □-öles területü földet.
- 3509—1936. II. A sárpataki egyháznak Mihály Ferencel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 5000 Leiért eladta 2 hold letarolt erdejét, hogy a templomépítésből fennmaradt adósságát kifizethesse.
- 3575—1936. II. A mezőszengyeli egyháznak özv. Albert Sándor-néval kötött közjegyzői okirata. Ezzel az okirattal nevezett úrnő a mezőszengyeli egyháznak adta 3 hold 25 □-öles belsőségét és templomépítésre 125.000 Lei-t adományozott.
- 3636—1936. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak a Kerekes testvérekkel kötött haszonbéri szerződése. A szerződéssel az előbbi szerződés érvényét egy évvel meghosszabbították.
- 4401—1936. II. A székelykeresztúri egyháznak Szatmári Dénes végrendelete és a végrendelet tárgyát képező $\frac{1}{3}$ -ad telekrész eladása tárgyában kelt határozata. A határozat értelmében $\frac{1}{3}$ -ad telekrész 16.000 Leiért eladatott és a vételárból 5355 Lei az egyház pénztárába befizettetett.
- 6110—1936. II. A kisesküllői egyháznak az ottani gör. kath. egyházközséggel kötött adásvételi szerződése. Az egyházközség 38.500 Leiért eladta 523 □-öles belsőségét. A belsőséget kiakarták sajátítani.
- 6076—1936. II. A balázsfalvi egyháznak a kisküküllővármegyei gazdasági kamarával kötött adásvételi szerződése. Az egyházközség 550.000 Leiért eladta az avult, régi rozoga papilakást és a belsőségből 510 □-öl területet. A megmaradt 428 □-öles

telken 400.000 Lei költséggel új, modern papilakást, azonkívül 2 szoba, konyha, kamarás bérházat építenek és kijavítják a gazdasági és melléképületeket. 150.000 Leivel 10 hold földet vesznek egyházfenntartásra.

6237—1936. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Sallak Dezső kolozsvári kereskedővel kötött bizományi szerződése 340 hl. bor értékesítése céljából.

7196—1936. II. A buzásbocsárdi egyháznak Corb Vasiliával kötött adásvételi szerződése. Az egyházközség 2600 Leiért 400 □-öles belsőséget vásárolt.

7504—1936. II. A bukaresti egyháznak Elena Tanase Banica és Tanase Banicával kötött adásvételi szerződése. Az egyház kültelki imaház és iskolacélra 144.300 Leiért 450 □-öl területű telket vett.

7531—1936. II. A jákótelki egyháznak Péter Mártonnal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház iskolabővítésre 13.203 Leiért megvette a szomszédos telekrészt.

7600—1936. II. A marosvásárhelyi egyháznak Buksa Jakabbal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 22.000 Leiért eladott 113 □-öl parcellázott telekrészt.

7601—1936. II. A marosvásárhelyi egyháznak Csontos Sándorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház 11.300 Leiért eladott 83 □-öles telekrészt.

7602—1936. II. A marosvásárhelyi egyháznak Gámán Ellával kötött adásvételi szerződése. Az egyház 30.000 Leiért eladott 98 □-öles telekrészt.

8342—1936. II. A marosvásárhelyi egyháznak Löhner Jenővel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 35.000 Leiért eladott 79 □-öles telekrészt.

8354—1936. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Rusu György vingárdi lakossal kötött adásvételi szerződése. A kollégium 75.000 Leiért eladta a vingárdi gyártelepen még megmaradt épületeket.

7843—1936. II. A szovátai egyháznak Birta Iuonnal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 70.000 Leiért eladott 178 □-öl telekrészt, mert semmit sem jövedelmezett és alkalom nyílt jövedelmező külső földvétele.

- 8692—1936. II. A buzásbesenyői egyháznak Kedei Józseffel és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 1200 Leiért eladott 284 □-öl puszta szőlőterületet.
- 8696—1936. II. Az ádámosi egyháznak gróf Bethlen Gáborral és gróf Bethlen Farkassal kötött adásvételi szerződése. A szerződéssel gróf Bethlen Ádám az egyháznak átadott egy belsőséget kultúrházépítésre.
- 9218—1936. II. A várkudui egyháznak Konrádi Jánossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház most állított ki szerződést az 1929-ben 1000 Leiért eladott 70 □-öles zsellértelekre.
- 7591—1936. II. Az erdőfülei egyháznak Sütő József és társaival kötött kitermelési szerződése. Az egyház évi 9000 Lei haszonbér ellenében a kikötött feltételek mellett adott 15 évre engedélyt az erdejében található *Diotama* bányatermék kitermelésére.
- 8693—1936. II. A dányáni egyháznak Bölöni Jánossal kötött adásvételi szerződése. Az egyházközség 14.000 Leiért 1 hold 723 □-öl nagyságu ingatlant vett.
- 10819—1936. II. A várkudui egyháznak Simon Ádám rákoshegyi lakossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 11.000 Leiért másfél hold szántóföldet vett.
- 9038—1936. II. A nagyernyei egyháznak özv. Pap Jánosnéval kötött adásvételi szerződése. Özv. Pap Jánosné a szerződéssel 1 hold földet adott az egyháznak.
- 10690—1936. II. A mezőbándi egyháznak Szántó Károlyal és nejevel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 42.000 Leiért eladta a régi harangozói telket és lakást, miután a harangozónak az újonnan épített kultúrházban lakást adott.
- 10971—1936. II. A nagyenyedi egyháznak egyrésztől Török Ferencsel és nejevel, másrésztől Király Sándorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház az előbbi szerződéssel 22.000 Leiért eladta a csombordi határban fekvő 1508 □-öles berek területét. A másik szerződéssel 7000 Leiért eladott 360 □-öl puszta gyümölcsös területet. Az egyház ezen területeket nem tudta hasznosítani, másfelől a szükséges épületjavításokkal felmerülő kiadásait más módon nem tudta fedezni.
- 8878—1936. II. A sóváradi egyháznak egyrésztől Király Józseffel, másrésztől Godzsa Gergellyel kötött adásvételi szerződesei. Az egyház Király Józsefnek 89.000 Leiért eladta a felső

- malmát a hozzátartozó kerttel, Godzsa Gergelynek 80.000 Leiért eladta az alsó malmát a hozzátartozó kerttel. Az eladás még 1928. évben engedélyeztetett, de a szerződéseket a vízjogi kérdések rendezetlensége miatt mostanig nem lehetett kiállítani.
- 9215—1936. II. A kispulyoni egyháznak Tuka Lászlónéval kötött adásvételi szerződése. Az egyház 300.000 Leiért eladta a Kolozsváron örökölt két kis házát, hogy azok árával a végrendelet értelmében Kispulyonban papilakást építsenek.
- 10083—1936. II. A harasztosi egyháznak Kovács Dénessel és ne-jével kötött csereszerződése. Az egyház 2 hold földjét elcserélte ugyanakkora területű jobb minőségű földdel.
- 3200—1936. II. A magyardellői egyháznak Szakács Ferenczel és nejével kötött csereszerződése. Az egyház 423 □-öles földjét elcserélte ugyanakkora és ugyanolyan minőségű földdel.
- 10256—1936. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Zsoldis Mihályal kötött lakbérleti szerződése. 450 Lei havi bérért egy évre bérbeadták a Regina Maria-utca 4. sz. alatti pékkemen-cét és műhelyt.
- 10257—1936. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Novotni Rezsővel és Farkas Manóval kötött bérleti szerződése. Három évre évi 12.000 Lei bér mellett bérbeadták a Mihai Viteazul 42. sz. alatti pincét.
- 10132—1936. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Veress Gábor ny. tanárral kötött bérleti szerződése. Az előbbi lakbér-letet egy évre meghosszabbították ugyanolyan feltételek mellett.
- 10298—1936. II. A szászvárosi kollégiumnak Gelmerean Iuonnal és Gelmerean Gheorghival kötött lakbérszerződése. Évi 14.000 Leiért bérbeadták a régóta üresen álló háznagyi lakást, melyet bérlők saját költségükön kijavítottak és átalakítottak.
- 662—1937. II. A magyarókereki egyháznak Telegdy Ilonával kö-tött adásvételi szerződése. Az egyház 246.800 Leiért 6 hold 740 □-öl területű beépített belsőséget vett az eladónak a kö-zös osztatlan erdő- és legelőjog illetményével együtt.
- 9413—1936. II. A dévai egyháznak özv. Balogh Gyuláné, Pánczél Irén budapesti lakossal kötött adásvételi szerződése. Az egy-házközség 1 millió Leiért megvette a Déva város Regele Car-rol II. tér 1. szám alatti saroképületet, amelyben 3 lakás és

9 üzlethelyiség van megfelelő mellékhelyiségekkel. Az egyház engedélyt kapott a 20 holdas papi canonica eladására és lelkész a ház jövedelméből kap megfelelő kártalanítást. A ház forgalmi értéke 1,600.0000 Leire van értékelve, havii jövedelme 16.000 Lei.

291—1937. II. A dévai egyháznak az ottani csángótelepi hitelszövetkezettel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 600.000 Leiért eladta a 20 holdas papi canonicát, amely az utóbbi években havonta 2000 Leit jövedelmezett.

935—1937. II. A balavásári egyháznak egyrésztől Albert István és társaival, másrésztől Antal Józseffel és nejével kötött adásvételi szerződesei. Az előbbi szerződéssel az egyház 80.000 Leiért tanítói lakásnak 734 □-öl területü beépített belsőséget vett. A másik szerződéssel árverésen 40.00 Leiért eladták a 370 □-öles harangozóii telket.

12164—1936. II. A kiskörményi egyháznak dr. Czakó József marosvásárhelyi kórházigazgatóval kötött adásvételi szerződése. Dr. Czakó József a szerződéssel az egyháznak adta 731 □-öles belsőségét, hogy arra iskolát építhessenek.

12208—1936. II. A szovátai egyháznak Barabás Jánossal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 50.000 Leiért eladta a régi rozoga iskola épületét és 321 □-öles telkét, hogy ennek árát az újonnan építendő templom építésére fordíthassa.

7328—1936. II. Az érszadóvai egyháznak Suth Sándorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház 21.750 Leiért nyílt árverésen eladta 1 hold 770 □-öl területü ingatlanát, hogy ennek árát az iskolaépítési költségek fedezésére fordíthassa.

15636—1936. II. A mezőujlaki egyháznak Ajtai Sándorral kötött val kötött 10-rendbeli szerződesei. Az egyház 56.340 Leiért eladta a felparcellázott 7 hold erdejét, mert az erdő semmit sem jövedelmezett és jövedelmet biztosító szántóföldet akartak venni.

15636—1936. II. A mezőujfalvi egyháznak Éjtai Sándorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház 30.00 Leiért 4 hold 485 □-öl jó minőségü szántót vett.

15640—1936. II. Az uzdiszentpéteri egyháznak Sipos István bukaresti lakossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 5500 Leiért 1 hold földet vett.

- 15687—1936. II. A kendilónai egyháznak gróf Teleki Ádámmal kötött adásvételi szerződése. Gróf Teleki Ádám a szerződéssel 4 hold 1323 □-öl szántót adott át az egyháznak.
- 15696—1936. II. A lisznai egyháznak Jakó Ferencsel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház még 1924-ben 21.000 Leiért eladott 681 □-öl területű pusztakeretet, hogy iskola-tereket vehessen és iskolát építhessen.
- 15930—1936. II. Az aranyospolyáni egyháznak Avram Nechita és társai aranyospolyáni lakosokkal kötött négyrendbeli adásvételi szerződése. Az egyház 35.100 Leiért nyílt árverésen eladott 1850 □-öl területű berek ingatlant, hogy a kultúrház-építésből fennmaradt adósságokat kifizethesse.
- 1174—1937. II. A hátszegi egyháznak Meslosán Áron és társai pestyéni lakosokkal kötött adásvételi szerződése. Az egyház a 12001—1935. sz. ig. tanácsi engedély alapján 15.000 Leiért eladta 9 hold 1264 □-öl letarolt és semmi jövedelmet nem hajtó pestyéni erdejét, hogy Hátszegen vehessenek ingatlant.
- 13706—1936. II. A magyarigeni egyháznak egyrészt Szabó Vilmossal, másrészt Popa Vasiliával kötött adásvételi szerződése. Az egyház Szabó Vilmosznak a papi kertből eladott 803 □-öl területet 32.120 Leiért, Popa Vasiliától 28.000 Leiért megvett 777 □-öl területű beültetett szőlőterületet. A megvett terület sokkal többet jövedelmez, mint az eladott terület.
- 15641—1936. II. A magyarberétei egyháznak Jucan Iuonnal kötött csereszerződése 1 hold 1547 □-öl területű kaszálót cserébe adott az egyház földje mellett fekvő 2 hold területű kaszálóért.
- 143—1937. II. A kolozsvári fiúkollégiumnak özv. Platz Kálmán-nal és Platz Jánossal kötött csereszerződése. A kollégium a Brétfüben levő 1 hold 25 □-öles ingatlanát cserébe adta Brétfüben levő 643 □-öles házastelekért, mert a kapott telken cserkészek részére alkalmas ház van.
- 15728—1936. II. A marosvásárhelyi kollégiumnak a holtmarosi földek használati szerződése, melyekkel az előbbi szerződések ugyanazon feltételekkel 3 évre meghosszabbítottak.
- 1906—1937. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Zsalkó Mihállyal kötött lakbérleti szerződése. A kollégium havonta 450 Leiért kiadta a Bethlen-utca 4. szám alatti két szoba konyhás akást.

- 1134—1937. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégium 1936 dec. 17-iki jzkvi határozata, melyben kimondotta, hogy a báró Kemény Árpád és neje használatában levő csombordi 20 hold belsősegeket és a kastély kivételével az összes épületeket évi 41.600 Leiert 7 évre bérbe veszi.
- 4286—1937. II. A kolozsvári egyházközségnek a Monostori-út 78. sz. alatt levő telek Szamos malomárok felőli kertrészletének részben a város által történt kisajátítása, részben parcellázás útján leendő értékesítése tárgyában kelt határozatai. A város belügyminiszteri engedély alapján strandfürdő célra a kertből a malomárok felől 1215 □-métert kisajátított. Ez a kisajátítás a kert megmaradt részét értéktelenítette volna. Ezért az egyház a várossal kiegyezett, hogy a kisajátított terület önként átadja a városnak. Ezzel szemben a város a kisajátított rész mellett új utcát nyit s az új utcán végzendő összes közmunkákat saját költségén végezteti el. Ez által az egyház egy hosszú utcafrontot nyer és a front mellett parcellákat létesít, hogy azok eladásával új ingatlant vehessen és hasznalhajtó építkezéseket eszközölhessen.
- 4287—1937. II. A kolozsvári egyházközségnek a Téglás-úti telkek részben eladás, részben parcellázás útján leendő értékesítése tárgyában kelt határozatai. Az egyház itt is egyezséget létesített a várossal, melynek értelmében az egyház új utcanytás és piactér célra 1012 négyzetmétert átenged a városnak. 952 négyzetmétert 20.000 lejért elad a Zselyki testvéreknek, akiknek ezen a területen már épületeik vannak. 7144 □ métert parcellázás útján értékesít. A jelzett 20.000 Leit az egyház megosztja egyenlő arányban Pap Ágostonnal, aki az egész ingatlant a kisajátítási eljárás befejezése után visszaszerezte az egyháznak.
- 3531—1937. II. A hosdági egyházközség határozatai, melyekben eladási engedélyt kér arra, hogy 26 hold erdőslegelőterületet eladhasson és az eladási árral jövedelmet hajtó kaszálóterületet, vagy Vajdahunyadon bérházat vásárolhasson. Az engedély megadatott.
- 3629—1937. II. A tasnádszarvadi egyháznak Foris Lászlóval és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 110.000 Leiert 417 □-öles beépített belsőseget vett, hogy második tantermet és belmissziós otthont építhessen.

- 3469—1937. II. A szilágykövesdi egyháznak Tóth Tivadarral kötött adásvételi szerződése. Az egyház 1500 Leiért eladott 780 □-öl területű pusztakertet, mert évente alig jövedelmezett 2—300 Leit és nagyobb jövedelmet biztosító ingatlant akar venni.
- 2404—1937. II. A radákszinnyei egyháznak Kerekes Károllyal kötött adásvételi szerződesei. Az egyház két szerződéssel 14.000 Leiért eladott 1000 □-öles ingatlant, hogy építési adósságait kifizethesse.
- 1855—1937. II. A dési egyháznak Kovács Lászlóval kötött adásvételi szerződése. Az egyház 116.000 Leiért eladott 10 hold földet. Az eladásra az engedélyt még 1934. évben megkapta az egyház.
- 3131—1937. II. Az oláhújfalusi egyháznak Fogarasy Lajossal és Fogarasy Irénnel kötött kétréndbeli szerződesei. Az egyház a két szerződéssel 16.000 Leiért 1412 □-öl területű ingatlant vett.
- 4407—1937. II. A nagyenyedi egyháznak egyrészt a Fischer és Ambrózi-céggel, másrészt a Fischer Adolf és Fischer Margarettával kötött adásvételi szerződesei. Az előbbi szerződéssel 89.000 Leiért eladtak 3 hold 941 □-öl területű pusztakertet. A másik szerződéssel eladtak 67.500 Leiért 450 □-öles belsőséget. Az eladási árakat épületjavításokra fordítják.
- 4377—1937. II. Az ótordai egyháznak Lugossy Sándorral kötött adásvételi szerződése. Az egyház 4.000 Leiért eladta a néhai Lugossy Boldizsárné hagyatékát képező 526 □-öles ingatlant. Ezt az ingatlant Lugossy Boldizsár vette meg a fia részére és nevezett lemondott az élethossziglani hasznélvezeti jogáról.
- 4379—1937. II. A magyardellői egyháznak gróf Haller Istvánnal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 1.500 Leiért eladott 728 □-öl teljesen hasznavehetetlen földdarabot.
- 4380—1937. II. A magyardellői egyháznak Kádas Andrással kötött adásvételi szerződése. Az egyház 8.000 Leiért 200 □-öl területű belsőséget vett kultúrház célra.
- 4406—1937. II. A magyardellői egyháznak Halmágyi Ferencsel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 683 □-öl területet cserébe adott 1026 □-öl hasznosabb területért.

3743—1937. II. A marosnagyilaki egyháznak Török József és társaival kötött 4 rendbeli adásvételi szerződése. Az egyház a 4 darab szerződés szerint összesen 63.552 Leiért adta el a szerződésekben megjelölt ingatlanokat.

4395—1937. II. A nagysárosi egyháznak Kerekes Károllyal kötött szerződése. Kerekes Károly a szerződésben kikötött feltételek mellett 510 □-öles földet adott át az egyháznak.

4239—1937. II. Az érmindszenti egyháznak a girolti földek eladása tárgyában kelt határozatai. Az egyház engedélyt kapott, hogy a girolti határban levő földjeit eladja azzal a feltétellel, hogy a lelkészt évente 720 liter búzával kárpótolják. (Az egyház a földeket nem tudta eladni és így ezek a földek ma is az egyház tulajdonában vannak.)

4422—1937. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Horváth Zoltánnal kötött adásvételi szerződése. A kollégium 370.950 Leiért megvett a csombordi határban 23 hold 295 □-öl területű földet a gazdasági iskola céljaira.

3103—1937. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak 4 rendbeli lakbérleti szerződése. A régi szerződések meghosszabbítottak.

3683—1937. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Bartha Mártonnal kötött haszonbérleti szerződése. A kollégium 1937. és 1938. évekre évi 25.000 Lei bér ellenében bérbeadta a tinódi tanyához tartozó 35 és fél hold ingatlanokat a rajta lévő épületekkel együtt.

3682—1937. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégium Elöljáróságának 1937 március 13-iki ülésében hozott határozata alapján kiállított „Declarație“, mellyel a kollégium beleegyezett, hogy a marosvécei birtokon keresztül elkészítendő vízvezetéshez szükséges 516:75 négyzetméter területet négyzetméterenkénti 5 Lei-es árban megvehesse és vízvezető-árok készítésére felhasználhassa.

4214—1937. II. A nyárszói egyháznak Kovács Andrással kötött adásvételi szerződése. Az egyház 5.000 Leiért megvette eladónak fél hold kaszálóját.

4288—1937. II. A kolozsvári egyháznak özv. Lamos Vancelnével kötött életjáradéki szerződése. Özv. Lamos Vancelné az egyháznak átadta 120.000 Lei-re értékelt kolozsvári házáat aggkori eltartása és gondozása ellenében.

- 6660—1937. II. A nagysolymosi egyháznak Sipos Gáborral kötött csere-szerződése. Az egyház elcserélte 61 □-öles telek-részét 52 □-öles telekért, hogy a népházát felépíthesse.
- 4855—1937. II. A marosvásárhelyi egyháznak az ottani „Nagy-hegyközség”-gel kötött adásvételi szerződése. Az egyház nyílt árverésen 8.000 Leiért eladta 1030 □-öles pusztaszőlő területét, mert még az állami és városi közterheket sem fedezte a jövedelme.
- 6779—1937. II. A marosvásárhelyi egyháznak Mierlecioju Iliével kötött adásvételi szerződése. Az egyház a szabadi-úti felparcellázott szántóföldből 24.000 Leiért eladott 110 □-ölet.
- 5038—1937. II. A vicei egyháznak Vincze János és társaival kötött adásvételi szerződése. Az egyház 30.000 Leiért 500 □-öl belsőséget vett, hogy iskolát építhesse, mert az iskola most a paplakásban van.
- 5229—1937. II. A nyárádszeredai egyháznak Bokai Jánosnéval kötött csere-szerződése. Az egyház a temető kényelmesebb bejárójának biztosítása céljából egy véka búza évi hasznot hajtó terméketlen 475 □-öles ingatlanát cserébe adta egy beépített 70 □-öles belsőségért.
- 5206—1937. II. A krasznai egyháznak Dr. Berger Salamonnal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház az iskola telkével szomszédos telekből 139.700 Leiért megvett 1297 □-öl területű telket, amelyen tanítói lakásnak megfelelő épületek, gyülekezeti teremmel átalakítható nagy magtár-épület és ez alatt kitünő pince van. Az egyház engedélyt kapott arra, hogy a vételár kifizetése és az átalakítási költség fedeztetése céljából a régi felhagyott temetőt felparcellázhassa és eladhassa.
- 5234—1937. II. A noszolyi egyháznak Vig Péterrel kötött adásvételi szerződése. A noszolyi kepe-megváltó magtárnak alapítói a magtárt az egyház beleegyezésével eladták és ennek árával egyházközségi fenntartási alapul 2 hold 1027 □-öles szántóföldet vettek az egyháznak és ennek kezelését, továbbá a jövedelem felhasználását jegyzőkönyvileg szabályozták.
- 5337—1937. II. A hátszegi egyháznak Mihutoni Ádám és társával kötött adásvételi szerződése. Az egyház 1935. évi ig. tanácsi engedély alapján a nagypestyéni határban levő erdejéből 2 és fél hold letarolt erdőt eladott 10.000 Leiért.

- 5794—1937. II. A völcsök-szamosújlaki egyháznak Nagy Dumitru és társaival kötött adásvételi szerződése. Az egyház a vicsai elnéptelenedett egyház birtokában volt 2 hold belsőséget eladta 18.000 Leiért, hogy Völcsökön nagyobb hasznot biztosító ingatlant vehessen.
- 6987—1937. II. A székelyudvarhelyi koll. 319—937. sz. kérése a Péter Áron-alapítványi hagyaték tárgyában készitendő kérésnek a Minisztériumhoz leendő felterjesztése tárgyában. A kérés felterjesztését az Ig. tanács vállalta és fel is terjesztette.
- 9713—1937. II. A somosdi egyháznak Székely Ferenczel és nejével, továbbá Veress Józseffel és nejével kötött csere-szerződesei. Az egyház ezen szerződésekkel 300 □-öl területű földet adott cserébe 640 □-öl területű jobb minőségű és nagyobb hasznot adó földért.
- 9186—1937. II. A kidei egyháznak az ottani róm. kath. egyházzal kötött adásvételi szerződése. A ref. egyház 50.000 Leiért 560 □-öles beépített belsőséget vett, hogy kultúr-házat építhessen.
- 9187—1937. II. A kolozsborsai egyháznak Serdean Anisziával kötött adásvételi szerződése. Az egyház kénytelen volt visszavásárolni az 1934. évben eladott 1 holdas földet, mert az egyház a hozzávezető út szabad használatát nem tudta biztosítani s emiatt per indult az egyház ellen.
- 9190—1937. II. A szamosfalvi egyháznak Catinas Iliával és gróf Bethlen Baláznével kötött csere-szerződesei. Az egyház Catinas Ilia kezdeményezése alapján másfél hold területű földjét cserébe adta 2 hold jobb minőségű földért.
- 9129—1937. II. A magyarhermányi egyháznak Lőrinczi Mózessel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 50.000 Leiért megvette eladóknak 131 □-öles beépített belsőségét, hogy kántori lakást szerezzen és gyülekezeti termet építhessen.
- 9084—1937. II. A mikeszászaei egyháznak Mihaiu Iuonnal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 37.000 Leiért eladta 285 □-öl területű bérházas telkét, mert a rajta levő épület rozoga állapotban volt és a jövedelem még a közterheket s fenntartási költségeket sem fedezte.
- 9085—1937. II. A nagyszebeni egyháznak Valeriu Bozdoc-kal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 50.000 Leiért eladta az új iskolateleknek 217 □-öles kiszögellő részét a szerződésben

részletesen megállapított feltételek mellett. Vevő az elvállalt kötelezettségeinek eleget tett.

9890—1937. II. A fogarasi egyháznak Vrocsarics Máriával kötött adásvételi szerződése. Az egyház az 1906. évben árverésen vett telek felét átengedte nevezett szerződő félnek, de csak most állítottak ki szerződést.

8201—1937. II. A kusalyi egyháznak Márton Juliánával és Márton Ferencsel kötött adásvételi szerződésai. Az egyház 11.500 Leiért eladta 1 hold 226 □-öles pusztaszőlő területét és 14.000 Leiért eladta a harangozói telket. Az egyház másként nem tudta kifizetni a papi-lakás építéséből fennmaradt tartozásokat.

10.421—1937. II. Az érmindszenti egyháznak Szolga Ferencsel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 4239—1937. sz. a. engedélyt kapott, hogy a girolti határban fekvő 6 hold papi canonicát eladja. Az eladás többszöri kísérletezés után sem sikerült és ezért most kénytelen volt 6 holdat holdanként 9000 Leiért az érmindszenti határban eladni, hogy az adósságait fizethesse. Az egyház köteleztetett, hogy a lelkészt évente 720 liter búzával kárpótolja.

10.345—1937. II. A krasznai egyháznak Bakcsi Klárával és társaival kötött adásvételi szerződésai. Az egyház az 5206—1937. II. sz. ig. tanácsi engedély alapján a régi temetőjét parcelláztatta és 171.800 Leiért eladta.

10.430—1937. II. A marosvásárhelyi egyháznak Török Jánossal kötött adásvételi szerződése. Az egyház 32.000 Leiért eladott 100 □-öles telekparcellát.

10.429—1937. II. A marosvásárhelyi egyháznak Csizmadia Istvánnal és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 12.600 Leiért eladott 90 □-öles telekparcellát.

10.428—1937. II. A marosvásárhelyi egyháznak Fejér Irénnel kötött adásvételi szerződése. Az egyház 38.000 Leiért eladott 100 □-öles telekparcellát.

10.427—1937. II. A marosvásárhelyi egyháznak Szathmári Sándorral és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 38.000 Leiért eladott 134 □-öles telekparcellát.

10.426—1937. II. A marosvásárhelyi egyháznak Lakatos Bélával és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 10.000 Leiért eladott 306 □-öles ingatlant.

A marosvásárhelyi egyház a fent jelzett 4 darab ingatlant már régebben eladta, de a vevők a vételárat csak most fizették ki és ezért az egyház is a szerződéseket most állította ki és terjesztette fel.

- 9098—1937. II. Baranyaí András marosújvári lakós a vízaknai egyháznak 10.000 Leit adott sírgondozásra. Az errevonatkozó határozatok jóváhagyattak.
- 8029—1937. II. A magyarókereki egyháznak Telegdy Ilonávi kötött szerződése. Telegdy Ilona ezen szerződéssel az egyháznak átadta 1 holdas szántóföldjét.
- 8464—1937. II. A toldalaghi egyháznak Zöld Lajossal kötött szerződése, mellyel Zöld Lajos 5 hold földet az egyháznak átadott.
- 12.162—1937. II. A szászvárosi kollégiumnak Vulcu Ioannal kötött adásvételi szerződése. A kollégium 35.400 Leiért eladott 98 □-öl telekrészt.
- 12.161—1937. II. A szászvárosi kollégiumnak Bocz Sómánéval kötött adásvételi szerződése. A kollégium 74.000 Leiért 2 hold szántót vett.
- 12.001—1937. II. A mikeszázai egyháznak Módi Máriával kötött adásvételi szerződése. Az egyház 16.000 Leiért 1 hold szántót vett.
- 10.783—1937. II. A nagyilondai egyháznak egyrészt a közegészségügyi és népjóléti minisztériummal, másrészt Szathmáry Amerillal kötött adásvételi szerződesei. Az egyház 60.000 Leiért eladott 1 hold 899 □-öl területü ingatlant.
- 11.414—1937. II. A kalotaszentkirály—zernesti egyháznak Gere Jánossal és nejével, továbbá Csüdör Istvánnal kötött adásvételi szerződesei. Az egyház 76.000 Leiért eladott 440 □-öl területi belsőséget.
- 11.031—1937. II. A románbreyei egyháznak Agárdy Gáborral kötött adásvételi szerződése. Az egyház holdankénti 3.500 Leiért eladott 19 hold 920 □-öl területü erdőterületet.
- 11.299—1937. II. A kolozsvári egyháznak Kristóf Dénessel és nejével kötött adásvételi szerződése. Az egyház 160.000 Leiért eladott egy házat.
- 11.389—1937. II. A kudsiri egyház belsőség vására. Az egyház 160.000 Leiért egy belsőséget vett imaház építésre.

12.130—1937. II. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak Baranyai Károlynéval kötött lakbérleti szerződése. A kollégium évi 6000 Leiért kiadott 2 szoba, konyha, kamara helyiségekből álló lakást.

12.491—1937. II. A málnási egyházközségnek özv. Mihály Jánosné ottani lakóssal, mint a kiskorú Mihály Julianna és társai kiskorúak gyámjával kötött adásvételi szerződése. Az egyházközség 58.000 Leiért 4 hold 400 □-öl területű szántóföldet vásárolt.

12.492—1937. II. A sepsi egyházmegyei tanácsnak Boeriu György brassói tanítóval kötött adásvételi szerződése. Az egyházmegyei tanács a sepsi egyházmegyei lelkészértekezlet megbízásából a lelkészértekezlet, illetve a sepsi lelkészegyesület részéről üdülő-telep célra az azonkai fürdőtelepen 30.000 Leiért 800 □-öles területet vett.

Az 1935. évi egyházkerületi közgyűlés óta eladtak 161 holdat és 1534 □-öl területet 7,171.190 Leiért és vettek 82 holdat és 243 □-ölet 7,157.308 Leiért. Az összes eladások és vételek szabályszerű határozatok alapján eszközöltettek és elfogadhatóan indokoltattak.

B) Építési engedélyt nyertek az Igazgatótanácstól:

4262—1936. II. A gidófalvi egyház templomjavításra. Építési költség 100.000 Leiben volt előirányozva.

5190—1936. II. A mezőszengyeli egyház templomépítésre. Az építési költség 131.000 Leiben volt előirányozva, de 200.000 Leinél is többbe került.

5451—1936. II. A kőrösfői egyház kultúrház építésre. Az építési költségek 122.416 Leiben voltak előirányozva.

6927—1936. II. A dombosi egyház iskola és tanítói lakás építésre. Az építési költségek 209.308 Leiben voltak előirányozva.

7214—1936. II. A kispujoni egyház paplakás építésre. Az építési költségek 229.000 Leiben voltak előirányozva.

7363—1936. II. A székelykeresztúri egyház iskolaépítésre. Az építési költségek 410.000 Leiben voltak előirányozva.

8474—1936. II. A székelykövesdi egyház iskolaátalakításra. Az építési költségek 39.142 Leiben voltak előirányozva.

7991—1936. II. A zernesti egyház kultúrház építésre. Az építési költségek 248.802 Leiben voltak előirányozva.

- 8197—1936. II. A lupényi egyház iskolabővítésre. Az építési költségek 115.000 Leiben voltak előirányozva.
- 7910—1936. II. A brassói egyház elemi iskola bővítésre. Az építési költségek 1,025.051 Leiben voltak előirányozva.
- 8321—1936. II. A bethlenszentmiklósi egyház iskolaépítésre. Az építési költségek 72.088 Leiben voltak előirányozva.
- 8080—1936. II. A mezőbándi egyház kultúrház építésre. Az építési költségek 242.000 Leiben voltak előirányozva.
- 8709—1936. II. A bonyhai egyház kultúrház építésre. Az építési költségek 163.000 Leiben voltak előirányozva.
- 10342—1936. II. A marosvásárhelyi egyház templom, díszterem és papilakás építésre. Az építési költségek 613.140 Leiben voltak előirányozva.
- 10691—1936. II. A káposztásszentmiklósi egyház kántor-tanítói lakásépítésre. Az építési költségek 122.210 Leiben voltak előirányozva.
- 10695—1936. II. A kisgörgényi egyház iskolaépítésre. Az építkezési költségek 80.000 Leiben voltak előirányozva.
- 15271—1936. II. A mezőkeszűi egyház második tanterem építésre. Az építési költségek 69.530 Leiben voltak előirányozva.
- 92166—1936. II. A marosvásárhelyi egyházközség a főtéren két emeletes házat épített 1.353.600 Lei költséggel. Az egyház az építési engedélyt utólagosan kérte. Ezért az építés csak tudomásul vétetett azzal a figyelmeztetéssel, hogy az engedélyt az építés megkezdése előtt kell kérelmezni.
- 4208—1937. II. A berkenyesi egyház imaház építésre. Az építési költségek 45.000 Leiben voltak előirányozva.
- 9170—1937. II. A fehéregyházai egyház iskolaépítésre. Az építési költségek 141.470 Leiben voltak előirányozva.
- 10425—1937. II. A maroskeresztúri egyház tanítói lakás építésre. Az építési költségek 84.626 Leiben voltak előirányozva.
- 7634—1937. II. Az almásmálomai egyház új papilakás építésre. Az építési költségek 88.000 Leiben voltak előirányozva.
- 10855—1937. II. A vajdaszentiványi egyház iskolaépítésre. Az építési költségek 341.425 Leiben voltak előirányozva.
- A felsorolt építkezési engedélyek alapján a bemutatott költségvetések szerint 6,146.804 Leit fordítottak építkezésekre.

C) Díjlevelek :

- 1086—1935. II. A Kálnok-sepsikörösi egyház új lelkészi díjlevele.
- 13502—1935. II. A zabolai egyház új kántori díjlevele.
- 1607—1936. II. A boroskrakkói és borosbenedeki egyházak közös díjlevele.
- 4255—1936. II. A kézdimártonfalvi egyház új kántori díjlevele.
- 5499—1936. II. A kézdivásárhelyi egyház új kántori díjlevele.
- 6938—1936. II. A feketelaki egyház új lelkészi díjlevele.
- 9938—1936. II. A marosvásárhelyi egyház új lelkészi díjlevele.
- 10602—1936. II. A szilágynagyfalusi egyház új kántortanítói díjlevele.
- 5136—1937. II. A zilahi egyház új lelkészi díjlevele.
- 5425—1937. II. A bodonkuti egyház új lelkészi díjlevele.

Az Igazgatótanács, mint felebbviteli hatóság intézte el a beérkezett következő felebbezéseket:

- 1727—1936. III. Tunyogi Csapó Endre sepsiszentgyörgyi tanárnak a sepsiszentgyörgyi kollegiumi Előljáróság 260—1935/36. sz. határozata ellen beadott felebbezését. A felebbezés elutasításával a kollegiumi Előljáróság határozata teljes tartalommal jóváhagyatott.
- 3115—936. III. A zsoboki lelkész által a kalotaszegi egyházmegyei tanácsnak a liturgia tárgyában hozott határozata ellen beadott felebbezés. Az egyhm. tanács határozata feloldatott.
- 8039—1937. III. Ifj. Kolozsvári József, Simon Endre, Simon Endre és 9 társa által a bekecsalji egyházmegyei közgyűlési választások ellen beadott felebbezések. A felebbezések elutasításával a választások jóváhagyattak és megerősítettek.
- 8702—1937. III. Lakatos János középlaki lelkész felebbezése az egyházmegyei tanítóképviselő választások ellen, továbbá Czirják Károly lelkésznek egyházmegyei aljegyzővé választása ellen beadott felebbezése. A felebbezések elutasítottak s a választások jóváhagyattak és megerősítettek.
- 8833—1937. III. Szabó Árpád zilahi tanár felebbezése a kolozsvári helyettes tanár választás ellen. A felebbezés elutasított s a választás helybenhagyatott és megerősítve.

- 9570—1937. II. Hegyi Ferencz siklói egyháztag felebbezése az ulvarhelyi egyházmegyei közgyűlés 27—1937. sz. határozata ellen. A közgyűlés határozata feloldatott.
- 11651—1937. II. A segesvári presbiteriumnak a nagyszebeni egyházmegyei közgyűlés 19—1937. sz. határozata ellen beadott felebbezése. A felebbezés elutasításával a közgyűlési határozat jóváhagyatott.

Bírósági ügyek.

Az 1935. évi egyházkerületi közgyűlés óta az egyházkerületi bíróság Elnökségéhez összesen 249 (155-el kevesebb, mint 1931—33-ig), a legfelsőbb bíróság Elnökségéhez összesen 67 (47-el kevesebb, mint 1931—33-ig) bírósági beadvány érkezett. A legfelsőbb bíróság Elnökségéhez 1937. évben egyetlen egy beadvány sem érkezett. Az összes beadványok elintézését nyertek.

Az egyházkerületi bíróság időszaki tanácsa az 1935. évi egyházkerületi közgyűlés óta 1936. január 22, 1936. március 30-án és 1937. november 4. és 5. napjain tartott üléseket; 1936. január 22-én és március 30-án egy-egy ügyben bíraskodott első fokulag. Az 1937. november 4—5-iki üléseken 8 ügyben bíraskodott másodfokulag. Mint másodfoku bíróság helybenhagyott 6, megváltoztatott 2 és feloldott 1 elsőfoku határozatot. Egy ügyben enyhítette, egy ügyben súlyosbította az elsőfoku határozatot.

A legfelsőbb bíróság az 1935. évi egyházkerületi közgyűlés óta csak 1936. február 25-ikén tartott üléseket.

Összesen 8 ügyet tárgyalt le. 7 ügyben harmadfokon, 1 ügyben másodfokon bíraskodott, letárgyalt ügyek közül 3 fegyelmi ügy a királyhágómelléki egyházkerületből terjesztetett fel. 5 ügyben helybenhagyó, 2 ügyben feloldó és egy ügyben részben megváltoztató határozatot hozott.

Ezalkalommal is hangsúlyozni kell, hogy elodázhatatlanul szükséges gondoskodni az előkészítő és tárgyalási eljárások, az egész perrendtartás érthető, világos, részletes és félremagyarázhatatlan szabályozásáról, tehát egy új bíraskodási törvény alkotásáról sürgősen gondoskodni kell, mert gyorsabb és olcsóbb bírósági eljárásra van szükség.

Ügy az egyházkerületi, mint a legfelsőbb bírósági beadványokat a II. ügyosztály iktatta, kezelte, referálta és irattározta.

III. Tanügyi jelentés.

Tanügyi jelentésünk az 1935—36 és 1936—37. tanévről ad lehető rövidre fogott beszámolót és a következő részekre tagozódik:

- I. Theológiai fakultás.
- II. Középfokú iskolák.
- III. Elemi iskolák, kisdedovók.
- IV. Szeretetházak.

Iskoláink életében mult jelentésünk óta nincs semmi örvedetes jelenteni valónk, ugyanazok a nehézségek. — talán még fokozottabb mértékben — fennállanak, sőt az anyagiak az egyre súlyosabban érezhető gazdasági viszonyok miatt egyre súlyosabb helyzetbe sodorják iskoláinkat és a tanerőket.

Iskoláink még hősiezen teljesítik szent feladatukat, tanáraink, tanítóink hűsége, lehetetlent nem ismerő kitarató munkássága mindnyájunk hálájára és elismerésére méltók; adná az Isten, hogy anyaszentegyházunk hiveink áldozatos szeretetéből emberibb sorsot, nyugodtabb anyagi életet biztosíthatna mielőbb számukra! Úgy látszik, csak az élő és áldozatos szeretet forrására vagyunk és leszünk utalva, mert a minket jogosan megillető államsegély elnyerése iránti küzdelmünk még eddig teljesen sikertelen maradt.

Aránylag még theológiai fakultásunk végezheti szent feladatát nagyobb nehézségek nélkül. Középiszkoláink létszámában nincs csökkenés, de az anyagi nehézségekkel egyre nehezebben tudnak megküzdeni. Ha a jogos államsegély tovább is késik, fenntartásuk elé a mostani keretben rendkívül nagy nehézségek fognak tornyosulni.

Fiúliceumi tagozatunk (V—VIII. osztály) 5 van, a mult iskolai évben az 5 felső tagozatban (20 osztályban) összesen 411 tanuló volt, tehát osztályonként átlag 20.

A brassói kereskedelmi iskolánk, most már kereskedelmi liceum, még most sem nyerte el a nyilvánossági jogot minden kérelmezés ellenére sem, arra sem kapott engedélyt, hogy az új törvény alapján alsó tagozatát megnyithassa. Természetes, hogy az állami vizsga költségei és nehézségei következtében egyre néptelenedik ez iskola, pedig az egyetlen felekezeti fiú kereskedelmi iskolának fennmaradása olyan érdek, amit elejtenünk nem lehet.

Középiskoláink kívül a marosvásárhelyi leánygimnázium épülete bővített ki, így most már minden kifogásolt hiányt elenyésztetett az ehség.

Csombordi gazdasági iskolánk működése egyre nagyobb méretűvé lesz, a teológusok gazdasági kiképzésében ez iskola is élénk részt vett.

Elemi iskoláink élete csupa küzdelem volt; az új törvény szerint az eddigi 60 tanuló helyett csak 50 tanuló lehet egy tanító keze alatt, viszont új tanerők beállítása iránti kéréseinket 95—98%-ban elutasította a közokt. kormány, így a névelmezés folytáni veszteségeinkhez ezúton is jelentékeny tanulóvesztésünk állott elő. Nyilvánossági jog iránt beadatott kéréseink mind elutasítottak, legfeljebb működési engedélyt kapnak még el nem rendezett helyzetű iskoláink. Nehány iskolánk újabb bezárása még szomorúbbá teszi az elemi iskolák működéséről teendő jelentésünket.

I. Theológiai fakultás.

Theológiai fakultásunk 1935—36. tanéve minden zavaró momentum nélkül folyt le, az 1936—37. tanév is, eltekintve attól, hogy 1937. március 4-én a minisztertanácsnak az összes főiskolákra, illetőleg internátusokra vonatkozó rendelkezése következtében a hallgatóknak el kellett hagyni Kolozsvárt. Az intervenciók következtében április 1-én ismét megnyilhattak a fakultás kapui a hallgatók előtt. Az idővesztéséget úgy hozta be a tanári kar, hogy az előadások idejét június 5-éig meghosszabbította és a pünkösdi szünidőt megrövidítette.

Az intézet vezetésében az elmúlt két év alatt a következő változások történtek:

Az intézet tanulmányi főfelügyelője a lemondott dr. Makkai Sándor püspök aa. helyett főtiszt. Vásárhelyi János pp. aa. lett,

aki elődjének buzgóságával, a legkomolyabb felelősségérzéssel vesz részt a fakultás vezetésében.

A mult ehker. közgyűlésen választott új főgondnok, báró Kemény János aa. 1935. dec. 5-én tette le a hivatali esküt és azóta igen nagy szeretettel és bölcsességgel intézi vezetői helyéről a fakultás ügyeit. Nemcsak történelmi családjának hagyományai predesztinálták e magas tisztségre, mert a fakultáshoz még melegebb kötelekek szálai fűzik, a fakultásnak kiváló tanítványa volt és mint felszentelt lelkész ülhetett be nagynevű elődjének főgondnoki székébe. Működésétől sok áldást vár egyházkerületünk.

Az előjáróságot a mostani ehker. közgyűlés újból fogja választani, az 1935. évi ehker. közgyűlés által választott új tagok: dr. Musnai László és Koós Károly aai nagy buzgósággal kapcsolódtak be az előjáróság munkájába.

Az intézet officialistáinak sorában az 1936. június 30-iki ciklusos újítás rendjén, a következő változások történtek: igazgatóvá választatott dr. Imre Lajos helyébe dr. Gönczy Lajos, gazdasági felügyelővé dr. Gönczy Lajos helyébe dr. Nagy Géza aai választattak meg. Internátus-konviktusi felügyelő és előlji jegyző professzor Maksay Albret, könyvtáros: dr. Tavaszgy Sándor professzor aa. lett az 1940. év június 30-ig tartó ciklusra.

A tanári karban a következő változások történtek:

Dr. Kecskeméthy István aa a keleti nyelvek és az ószövegségi tudományok nyilvános rendes tanára 1936. szept. 1-ével 42 évi igen kiváló munkásság után nyugalomba vonult. Szinte egy félszázadot töltött a theológiai nevelés szolgálatában, szinte egész lelkészkarunk az ő tanítványa; mint tudós és mint tanár is a legkiválóbbak közé tartozott.

Utódjául Nagy András theológiai m. tanár hivatott meg egyhangú választás alapján, akinek működése iránt magántanári működése alapján is a legszebb reményekkel vagyunk.

A hallgatók létszámát még mindig igtanácsunk állapítja meg tanévről-tanévre, hogy a végzett theológiai hallgatók elhelyezhetők legyenek.

Az iskolai év 1935—36-ban szept. 29-én nyílt meg és június 15-én zárult be. Az 1936—37. tanév okt. 4-én nyílt meg a szokottnál is ünnepélyesebb keretben, először vett részt ez alkalommal ehkerületünk újonnan választott püspöke, mint főfelügyelő és ekkor történt meg Nagy András theológiai tanár aa beiktatása és székfoglalója. A tanév június 20-án zárult.

A hallgatók létszámáról, évközi változásairól, illetőség szempontjából a következőkben számolhatunk be:

1935—1936. tanév

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		I—IV.	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Félév										
Beiratkozott	31	32	31	31	28	30	27	26	117	119
Kerületünkben	15	15	15	15	12	12	14	13	56	55
{ férfi	2	2	1	1	3	3	1	1	7	7
{ nő	8	8	6	6	7	7	7	7	28	28
Más kerületből	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1
Magyarországi	1	1	2	2	—	—	—	—	3	3
Csehszlovákiai	—	—	2	1	—	—	1	1	3	3
Jugoszláviai	—	—	2	2	2	2	2	2	6	6
Svájci	1	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Ág. hitv. ev.	2	2	3	3	2	2	—	—	7	7
{ romániai rendes	2	3	—	—	—	—	—	—	2	3
{ „ rendkiv.	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2
Szabadságon	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
{ theol. tan. jelölt	—	—	—	—	1	1	1	1	2	2
{ r. hallg.	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Meghalt	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—
Összesen	31	32	31	31	28	30	27	26	117	119

Külföldön tanulmányoztak: Farkas Jenő Baselben, Gyenge Áron Edinburghban, Gyárfás Lajos Párisban, Musnai László Strassburgban, — kerületünkben. Horváth István, más kerületből, Baselben, Opfermann Ernő ev. hallgató Sopronban.

d) Theologus-tanárjelölt.

Bodrogi János term. tud. szakos, a theológiára ez évben a IV. évre beiratkozva, egyetemi tanulmányai végzésére szabadságon volt.

1936—37. tanév:

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		I—IV.	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Félév										
Beiratkozott	42	42	28	29	32	31	27	29	129	131
Kerületünkben	20	20	16	15	15	14	13	14	64	63
{ férfi	—	—	2	2	1	1	3	3	6	6
{ nő	10	10	7	7	6	6	6	6	29	29
Más kerületből	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1
Magyarországi	1	1	—	—	2	1	—	—	3	2
{ férfi	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
{ nő	—	—	—	2	1	2	—	1	1	5
Csehszlovákiai	3	3	—	—	2	2	2	2	7	7
Jugoszláviai	1	1	2	2	3	2	2	2	8	7
Ág. hitv. ev.	7	7	—	—	—	—	—	—	7	7
{ romániai rendes	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
{ „ rendkiv.	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Szabadságon	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1
{ rendes hallgató	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Meghalt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen	42	42	28	29	32	31	27	29	129	131

Külföldön tanulmányoztak: Szabó József Baselben, Hamar Béla Aberdeenben, Dánér Lajos Párisban, Morvay Pál Berlinben — kerületünkől. Horváth István és Tőkés Béla Baselben Papp László Strasbourghan, más kerületből, Rapp Károly (I. félév), Jónás László (II. félév) ev. hallgatók Sopronban.

A theológiai hallgatók közül az 1935—36. tanévben 92-en, az 1936—37. tanévben első félévben 91, második félévben 96 volt. Alig néhány hallgató volt künnlakó, úgy az állandó ellenőrzés elve majdnem teljesen megvalósulhatott.

Az 1936—37. év második szemeszterében a bennlakás kissé túlsúlyos volt, sokáig már nem halasztható a bennlakás továbbfejlesztése és megfelelő bővítése.

A konviktusban 1935—36. tanévben 88-an, az 1936—37. tanévben 91-en étkeztek, ahol szerény, de elégséges kosztjuk volt, sőt egyes hallgatók orvosi előírás folytán gyógyétrend szerint is étkezhettek. A többi hallgatók szüleiknél, illetve rokonaiknál, néhányan az Ellenzék, illetve a Református-Menzán kaptak ingyen vagy igen mérsékelt díjért ebédet, illetve ebédvacsorát.

Az internátusi díj 3200 lei, a konviktusi díj 5500 lei volt. Még mindig sok a hátrálék, késedelmes az esedékes részletek befizetése, bár az illetékesek jelentése szerint a helyzet valamennyire könnyebbült. 1935—36-ban konkviktusi díjakban 158194 lei, internátusi díjakban 176327 lei hátrálék állott fenn, 1936—37-ben, a konviktusi hátrálék 179302 leire, az internátusi díjakban a hátrálék 234607 leire emelkedett.

A fakultás hallgatóit az 1935—36. tanévben 135650 leiel segélyezte, a királyhágómelléki ehker. saját hallgatóit 92449 lei segéllyel látta el. Legátumokból az 1935—36. évben 545690 leit kaptak a hallgatók. A segélyösszeg 1936—37-ben 83788 leit tett ki, a királyhágómellékieké 65813 leit. Legátumokból ez évben 570100 leit kaptak a fakultás hallgatói.

Az internátus a régi keretek között működik, sok kérdés megnyugtató megoldására van még szükség. A beállított fürdőt rendszeresen használták, a tornaterem beállítása sem késhet soká.

A hallgatók igen gondos orvosi felügyelet alatt állanak. Az egészségi állapot nem volt kifogástalan, 1935—36-ban 12 alkalommal volt operációra szükség, 5 hallgatót szabadságotni kellett. Az 1936—37. tanévben a betegségek legnagyobb %-át a

légútak hurutos bajai adták, 8 esetben operációra is volt szükség. 1936-ban járványkórházban elhunyt Merkó György II. éves hallgató és Máthé Sándor III. éves theológust súlyos betegség után vesztette el a theológiai fakultás.

A tanulmányi eredmény nagy általánosságban megfelelő volt.

A kollokviumok eredménye.

1935—1936. tanév :

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		I-IV.	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Félév										
Beiratkozott	31	32	31	31	28	30	27	26	117	119
Kollokviumra nem kötelezett (szabadságolt, rendkiv. hallg.)	2	3	—	—	1	1	—	—	3	4
Jeles	8	7	6	3	9	6	6	2	29	18
Jó	17	7	16	8	7	8	7	6	47	29
Elégséges	3	6	4	5	6	2	8	9	21	22
Elégtelen egy tárgyból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Elégtelen két tárgyból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nem kollokvált egy tárgyból	—	—	1	—	2	1	1	—	4	1
Nem kollokvált két tárgyból	—	—	1	—	—	3	1	2	2	5
Nem kollokvált több tárgyból	1	8	3	14	3	8	4	7	11	37
Nem kollokvált egy tárgyból sem	—	1	—	—	—	1	—	—	—	2
Kimaradt	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Meghalt	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1
Összesen	31	32	31	31	28	30	27	26	117	119

1936—1937. tanév :

Évfolyam	I.		II.		III.		IV.		I-IV.	
	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.	I.	II.
Félév										
Beiratkozott	42	42	28	29	32	31	27	29	129	131
Kollokviumra nem kötelezett (szabadságolt, rendk. hallg.)	7	7	—	—	2	1	—	—	9	8
Jeles	10	—	10	5	4	1	9	6	33	12
Jó	19	13	11	10	9	4	9	10	48	37
Elégséges	4	12	3	6	8	4	5	6	20	28
Elégtelen egy tárgyból	—	2	—	—	1	—	—	—	1	2
Elégtelen két tárgyból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Nem kollokvált egy tárgyból	—	1	1	—	—	5	—	2	1	8
Nem kollokvált két tárgyból	—	—	—	—	2	2	1	1	3	3
Nem kollokvált több tárgyból	1	4	1	4	4	13	2	3	8	24
Nem kollokvált egy tárgyból sem	1	3	1	4	2	—	1	1	5	8
Kimaradt	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—
Meghalt	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Összesen	42	42	28	29	32	31	27	29	129	131

A vizsgálatok eredménye:

1935—1936. tanév:

1. Minősítő vizsgára állott szeptember és június hónapban 34 első évfolyamot végzett hallgató, valamennyien a II. évfolyamra felvehetőeknek nyilvánítottak.

2. Theológiai alapvizsgálatot 27-en tettek. Jelesen vizsgáztak 6-an, jól 8-an, elégséges eredménnyel 13-an.

3. Theológiai szakvizsgálatot (I. lelkészképesítő vizsgát) 41-en tettek, közülük jelesen végzett 4, jól 9, elégségesen 19, 8 hallgató 3 hónapra, egy hallgató egész évre vettetett vissza.

1936—1937. tanév:

1. Minősítő vizsgát 20-an tettek, mind eredményesen, egy hallgatónak megengedte a tanári kar az első év ismétlését.

2. Theológiai alapvizsgálatot 25-en tettek. Jelesen vizsgázott 3, jól 12, elégségesen 8, javítóvizsgára útasított 2.

3. Theológiai szakvizsgálatot tett 25 jelölt, jelesen 6, jól 8, elégségesen 5-en feleltek meg, 5 három óra, 1 egy évre vettetett vissza.

Theológiai magántanári vizsgát tettek:

1. 1936. június 19-én Dávid Gyula árapataki lelkész a a systematikai szakcsoportból,

2. 1937. június 24-én László Dezső kolozsvári koll. vallás-tan., a gyakorlati theológiából.

3. Ugyane napon Biró Sándor kvári koll. h. tanár a a egyháztörténelemből.

Úgy szakdolgozatuk, mint a letett vizsgálatuk alapján mind a három új professzort fakultásunk nagy nyereségének és jövőreményének tarthatjuk.

Vallásstanári vizsgálatok 1936. okt. 19. és 20. napjain tartattak; négyen nyertek vallásstanári képesítést: Bod László dési s. lelkész, Kiss Árpád bodoki, Nagy Zoltán felsősófalvi és Tunyogi Csapó András bálványosváraljai lelkész aai.

Az igazgatótanács 11105—36. III. sz. rendelete alapján 12 végzett s. lelkész 1936. november 15—1937. május 15-ig terjedő időre a Bethlen-kollégiumba rendeltettek tanfolyamra, ahol a csombordi gazdasági iskolával kapcsolatban elméleti és gyakorlati oktatást nyertek az elmélyítő theológiai tanulmányok mellett gazdasági elméleti és gyakorlati tárgyakból. E tanfolyam

a 35—1935. sz. ehker. közgyűlési határozat alapján, illetve az V. évfolyam pótlásául állíttatott be; a mostani ehker. közgyűlés fog ez ügyben megfelelő intézkedéseket tenni.

Meg kell még említenünk, hogy Juhász István s. lelkész a tanári kar engedélyével az 1936—37. tanév első szemeszterében a bukaresti egyetem orthodox theológiai fakultásán folytatott tanulmányokat; a második félévre pedig Bălan metropolita úr meghívására a nagyszebeni orthodox theológiára ment át. Mindkét helyen szívesen fogadták, jóakaratóan támogatták. Reméljük, hogy az ilyen kapcsolatok gyümölcsözők lesznek.

A theológiai professzorok az elmúlt két tanévben is igen értékes irodalmi munkásságot fejtettek ki, úgy önálló művek kiadásával, mint a folyóiratokban közölt irányt mutató cikkeikkel. Emellett az akadémiai istentiszteletek, konferenciák tartásával, de valamennyi egyházi megmozdulásba való bekapcsolódásukkal mindenkor elsősorbeli reprezentáns munkásai egyházkerületünknek. Bizonyára az ő munkásságuk által teremtett magas nivónak köszönhető, hogy fakultásunkat a külföldről is megtisztelő látogatásokkal keresik fel. Így meglátogatta a fakultást Hoffmann Konrád, a Világmissziói bizottság előadója, 1936. márc. 20-án, Blanc Louis, sveici profesor, 1936. ápr. 24-én, Barth Károly, baseli egyetemi tanár, 1936. okt. 4—7. napjain, H. Clavier montpellier-i professor okt. 22—23. napjain.

Valamennyien az ifjúságnak is tartottak igen értékes előadásokat.

Jelentésünket Isten iránti hálánkkal kell végenünk azért, hogy egyházkerületünk jövőjének formálója, a féltve őrzött theológiai fakultásunk ilyen nehéz helyzetben is olyan magas nivójú műhelye tud lenni a lelkészképzésnek és professzoraiban irányítója egyházkerületünk vallásos életének.

I. Középiskolák.

Az 1935—36 és 1936—37 tanévben a következő középiskoláink működtek:

I. Liceumok: a kolozsvári, marosvásárhelyi, nagyenyedi, sepsiszentgyörgyi és zilahi fiúfőgimnáziumok és a kolozsvári leányfőgimnázium.

II. Gimnáziumok: a marosvásárhelyi, sepsiszentgyörgyi és brassói leánygimnáziumok.

III. Tanítóképzők: a nagyenyedi tanító és a székelyudvarhelyi tanítónőképző intézetek.

IV. Kereskedelmi iskolák: brassói fiú kereskedelmi liceum (V—VIII. osztályok és 2 éves női kereskedelmi tanfolyam).

V. A csombordi téli gazdasági iskola, mint a Bethlen-kollégium egyik tagozata.

Mindenik középiskola nyilvánossági jogú, a kereskedelmi liceum nem nyerte vissza nyilvánossági jogát, a csombordi gazdasági iskoláé most van elintézés alatt, reméljük hamarosan el is nyeri a nyilvánossági jogot.

Az iskolák alsó tagozatainak népessége megfelelő, de az I. osztályos tanulók létszáma évről-évre csökken, ami a felsőbb osztályok létszámán is természetesen fokozatosan meg fog látszani; a liceumok felső tagozatán az átlagos osztálylétszám 20—21 között van.

A kereskedelmi iskola létszáma igen alacsony, a nyilvánossági jog elnyeréséig nem is várható javulás.

A beírt tanulók statisztikája:

1. Liceumok

Kolozsvár	1935/36-ban:	362	az 1936/37. tanévben:	353
Marosvásárhely	"	382	"	358
Nagyenyed	"	208	"	227
Sepsiszentgyörgy	"	214	"	223
Zilah	"	179	"	167
Leányfőgimnázium	"	362	"	359
Összesen:		1707		1687

2. Gimnáziumok

Marosvásárhely	1935/36-ban:	188	az 1936/37. tanévben:	189
Sepsiszentgyörgy	"	87	"	102
Brassó	"	130	"	111
Összesen:		405		402

3. Tanítóképzők

Nagyenyed	1935/36-ban:	156	az 1936/37. tanévben:	172
Székelyudvarhely	"	325	"	325
Összesen:		481		497

4. Kereskedelmi iskolák

Brassói fiú	1935/36-ban:	37	az 1936/37 tanévben:	38
Női tanfolyam	"	14	"	11
Összesen:		51		49

Vagyis beiratott egyházkerületünk középfoku iskoláiba az 1935—36 tanévben 2644 tanuló, az 1936—37 tanévben 2635.

A tanulók vallás szerinti megoszlása a következő volt:

Református	1935/36. tanév:	2150	1936/37. tanév:	2138
Evangelikus	”	84	”	100
Unitárius	”	122	”	129
Róm. kath.	”	284	”	265
Zsidó	”	4	”	3
		<u>2644</u>		<u>2635</u>

Kollégiumaink előljáróságaiiban az elmúlt két év alatt a következő változások történtek:

A marosvásárhelyi kollégium előljáróságába új tagokul választottak dr. Sebess Jenő és Kovács Andor aai. Elhunyt az intézet régi érdemes gondnoka, dr. Göldner Károly aa., aki 1933-ig tíz éven át volt a kollégium egyik böles vezető munkása.

A nagyenyedi Bethlen-kollégiumnak érdemes ügyésze dr. Asztalos Kálmán aa. elhunyt, helyébe dr. Müller Jenő aa. választott meg ügyésznek.

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó-kollégium előljáróságának új tagja Tökés József aa. lett b. e. Bene István aa. helyébe.

A zilahi Wesselényi-kollégium új gondnokául dr. Gazda Endre aa. választott meg, aki teljes erejével az alma mater szolgálatára áll, úgyszólván az ő vállaira nehezedik a vezetés munkájának oroszlánrésze, buzgó munkást kapott az előljáróság dr. Kaizler Dezső új előljárósági tag személyében is.

A leányfőgimnázium új gondnoka, báró Kemény Béla aa. szeretettel vetette kezét a munkára. A lemondott dr. Makkai Sándorné előljárósági tag helyébe Vásárhelyi Jánosné főtiszteltető asszony választott meg.

A székelyudvarhelyi kollégium előljáróságának új tagjai dr. Sebesi Ákos és Szabó Andrásné úrnő, majd dr. Vánky Kálmán, Boér Károly és Márk Mihály lelkész aai lettek.

A marosvásárhelyi leánygimnáziumot nagy csapás érte, iskolaszékének elnöke, Biró Sándor lelkész aa. 1936. jan.

13-án elhunyt. Helyét előbb Tóthfalusy József, majd Adorján Gábor aa. töltötte be.

Iskoláink előljáróságai áldozatos szeretettel és fáradtságot nem kimélve vezetik a reájuk bízott intézetek ügyeit. A tagok alig egy-két előljáró kivételével buzgón vesznek részt az üléseken, pedig több kollégiumunknál igen megszorodott az ülések száma, hogy a sok, sajnos többségében anyagi természetű kérdések, alaposan megtárgyalhatók legyenek. Az előljárósági jegyzőkönyvek hűségese őrizői annak a munkának, amelyet az anyagi ügyek rendben tartásával, paedagogiai, valláserkölesi nevelési kérdések, utasítások megtárgyalásával, az ellenőrzés munkájának gyakorlásával végeznek.

Az iskolák vezetésében a következő változások történtek mult közgyűlésünk óta:

A Bethlen-kollégium új rektorprofesszora a régi kipróbált vezető munkás Elekes Viktor aa. lett, akinek inspektorprofesszori helyébe Pogány Albert ifjú r. tanár aa. választott meg.

A tanítónőképzőintézet igazgatását, mint h. igazgatónő 1936. január 1-től Veress Margit tanárnő végzi.

A sepsiszentgyörgyi Székely Mikó-kollégium igazgatója b. e. Csutak Vilmos aa. utódja Demete Béla r. tanár aa. lett.

Tanári karainkban különösen a helyettes tanárok sorában sok változás történt. A rendes tanárok közül elhunyt Csutak Vilmos a Székely Mikó-kollégium igazgatója, a nyugalmazott tanárok közül Kis Tamás marosvásárhelyi, Jancsó Gábor sepsiszentgyörgyi leánygimnáziumi ny. igazgató-tanár, Felegyházi Antal székelyudvarhelyi ny. tanár és Veress Gábor nagyenyedi tanítónőképzőintézeti tanár. Elhalt dr. Jancsó Ödön, a kolozsvári kollégium kiváló orvosa és egészségtan tanára.

Csutak Vilmos hirtelen halála nemcsak alma-materét, hanem egész anyaszentegyházunkat és az egész magyar tudományos közéletét mély gyászba borította. Egyike volt a leghivatottabb, Istentől különös karizmákkal megáldott nevelőknek és vezetőknek, mint kollégiumi igazgató fáradhatatlan, pontos, másoktól is pontosságot követelő, igen előrelátó, gondos vezető volt, akinek köszönheti a Mikó-

kollégium a leánygimnáziuma megteremtését, új épülete felépítését. Mint igazgatótanácsos, az ehkerület eme vezető testületének is igen értékes munkás tagja volt. Hogy mit köszönhet neki a Székely Nemzeti Múzeum és fanatikus rajongással szeretett székely faja, nem tartozik e jelentés keretébe.

Fájdalmas sebet ütött a Veress Gábor, Jancsó Gábor és Kiss Tamás aai elhunytai is, évtizedeken keresztül voltak hív munkások, Veress Gáborban a zenei tudomány is érzékeny veszteséget szenvedett. Dr. Jancsó Ödönben nemcsak kiváló orvost, hanem atyai barátot is veszített az ősi kollégium.

Nyugalomba vonultak: Z. Knöpfler Gyula nagyenyedi, Nagy Sándor zilahi, János Béla nagyenyedi, előbb szászvárosi tanár aai. A hűséges munkásoknak csendes, áldott pihenő éveket kívánunk.

Lemondás folytán veszítettük el dr. Széll Kálmán kolozsvári kollégiumunk rendes tanárát. El veszteség öröm is a kollégiumra, mert rövid időn belül második tanárát éri az a kitüntetés, hogy egyetemi tanszékre nyer meghívást.

Az 1935—36 tanévet már mint meghívott rendes tanárok kezdték meg Szabó Géza és Vita Zsigmond tanítóképző-intézeti tanárok és Makkai Judit leányfőgimnáziumi tanárnő. Azóta meghívás útján rendes tanárok lettek: Bágya András a Székely Mikó-kollégiumnál, Szathmári Gyula és Pogány Albert a Bethlen-kollégium főgimnáziumánál.

Tanári testületeink kimutatása:

1. A kolozsvári kollégiumnál volt az 1935—36 tanévben: 12 rendes, 10 helyettes és 2 óraadó, az 1936—37 tanévben 13 rendes, 8 helyettes, 1 óraadó.

2. A marosvásárhelyi kollégiumnál volt az 1935—36 tanévben 9 rendes, 8 helyettes és 6 óraadó tanár, az 1936—37 tanévben 9 rendes, 8 helyettes és 7 óraadó tanár.

3. A nagyenyedi kollégiumnál az 1935—36 tanévben 10 rendes, 7 helyettes és 3 óraadó, az 1936—37 tanévben 9 rendes, 7 helyettes és 4 óraadó tanárunk volt.

4. A sepsiszentgyörgyi kollégiumnál az 1935—36 tanévben volt 7 rendes tanár, 8 helyettes és 2 óraadó tanár, az 1936—37 tanévben 7 rendes, 7 helyettes és 5 óraadó tanár.

5. A zilahi kollégiumnál volt az 1935—36 tanévben 7 rendes, 8 helyettes, 1 óraadó, az 1936—37 tanévben 7 rendes, 11 helyettes és 2 óraadó tanár.

6. A leányfőgimnáziumnál volt az 1935—36 tanévben 10 végleges rendes, 3 ideiglenes rendes, 5 helyettes és 10 óraadó tanár, az 1936—37 tanévben 10 végleges rendes, 2 ideiglenes rendes, 6 helyettes és 10 óraadó tanár.

7. A marosvásárhelyi leánygimnáziumnál volt az 1935—36 tanévben 4 rendes, 2 helyettes és 5 óraadó, az 1936—37 tanévben 4 rendes, 3 helyettes és 2 óraadó tanár.

8. A sepsiszentgyörgyi leánygimnáziumnál az 1935—36 tanévben 2 rendes, 4 helyettes és 4 óraadó tanár volt, az 1936—37 tanévben 2 rendes, 3 helyettes és 5 óraadó tanár.

9. A brassói középiskolánál (leánygimnázium-kereskedelmi) működött 8 rendes, 3 helyettes és 10 óraadó tanár, az 1935—36 tanévben; az 1936—37 tanévben 8 rendes, 3 helyettes és 9 óraadó tanár.

10. A nagyenyedi tanítóképzőintézetben volt az 1935—36 tanévben 6 rendes, 1 segéd, 6 helyettes és 6 óraadó tanár, az 1936—37 tanévben 6 rendes, 1 segédtanár, 7 helyettes és 5 óraadó tanár.

11. A székelyudvarhelyi tanítónőképző intézetnél volt az 1935—36 tanévben 10 rendes tanár, 8 helyettes és 4 óraadó tanár, az 1936—37 tanévben 10 rendes, 10 helyettes és 4 óraadó tanár.

Volt tehát összes középfokú iskoláinknál az 1935—36 tanévben 88 rendes, 70 helyettes, 51 óraadó tanár, az 1936—37 tanévben 87 rendes, 74 helyettes és 54 óraadó tanár.

Helyettes tanáraink közül ez évben tartott capacitasvizsgaszesszió alkalmával vizsgára állottak: Piskolti Gábor és Horváth András marosvásárhelyi kollégiumi, Vajna Judit, Leber Margit, Szabó Judit, Imre Ilona, Orbán Magda székelyudvarhelyi tanítóképzőintézeti, Bányai László, Debreczy Sándor, Biróné Juhas Margit sepsiszentgyörgyi leánygimnáziumi, Kristóf Ilona, Szabó Klára, Báthory Jolán kolozsvári leányfőgimnáziumi, Vita Zsigmond, Nagy Ferenc, Petyelán István, Bakó Árpád nagyenyedi, Szabó Árpád, Nagy Ferenc, Székely Béla, Moldován János, Kiss Ernő zilahi, dr. Jancsó Elemér, Biró Sándor kolozsvári h. tanár aai.

A vizsgáknak a régi nehézségei teljes mértékben fennállanak. A vizsgára állók közül Piskolti Gábor, Horváth András, Léber Margit, Debreczy Sándor, Szabó Klára, Báthory Jolán, Petyelán István, Bakó Árpád, Moldován János, Vita Zsigmond a vizsgát sikerrel letették, Nagy Ferenc (zilahi) és dr. Jancsó Elemér a főszakból vizsgáztak sikeresen.

Igazgatótanácsunk a lehetőségekhez képest az elmúlt két tanévben is segítette az arra való szegény tanárjelölt egyetemi hallgatókat, akiknek tanulmányait, vizsgáik letételét ellenőriztük. A múlt tanév végétől az új egyetemi törvény módosítása folytán a segítkezés csak az egyetemi rektor útján történhetik, a részükre alkotott diákotthonok is az egyetemi delegált professzor ellenőrzése alá kerültek.

A tanév mind a két iskolai évben a Regulament szerinti időben, szeptember 15-én vette kezdetét és az ujonnan kiadott 8 osztályra kidolgozott analitikus program szerint folyt. Minden lehető megtettünk, hogy az új tanterv szerinti tankönyvek a tanuló ifjúság rendelkezésére álljanak, de az anyagi lehetőségek miatt még mai nap sincs minden tankönyv kiadva.

A tanterv nehézségeit a tanári karok minden rendelkezésre álló eszközzel igyekeztek áthidalni, a módszeres értekezletek nivós jegyzőkönyvei tanuskodnak róla, hogy a legnagyobb gonddal jártak el.

Az órarend legtöbb iskolánkban az egyfolytában való tanítás elve alapján készült, bár mindegyik tanévben kísérletet tett és rendelkezett a minisztérium a délelőtt-délutáni osztott tanítási idővel, de legalább a nagyobb városokban, indokolt kéréseinkre a mostani tanévig engedélyezte az egyfolytában való tanítást.

A tanulmányi eredmény általában közepesnek mondható, a tanulók magaviselete ellen sem volt komolyabb kifogás, a rövidebb kitiltás büntetéséhez 13 esetben kellett folyamodni, 7—8 között 37, 6—7 között 11 tanulónak van a magaviseleti media-osztályzata.

A tanári karok a fegyelmezést szeretettel párosulva gyakorolják, de — igen helyesen — kellő megtoriással élnek, ahol szükségét látják.

A vizgát tett tanulók középjege (tanulmányi eredménye).

		Év végén osztályozva	Vizsga nél- kül ismét- lésre utalva	10-9	%	9-8	%	8-7	%	7-6	%	6-5	%	Javítóra bukott	%	Ismétlésre bukott	%
1. Kolozsvári	1935-36	346	16	38	10'91	68	20'61	92	27'88	61	18'48	1	0'30	66	20'—	6	1'82
	1936-37	353	13	24	6'63	62	17'12	101	27'80	74	20'26	2	0'65	74	20'44	16	4'42
2. Marosvásárhelyi	1935-36	369	17	10	2'71	29	7'86	85	23'04	123	33'33	12	3'25	92	24'93	18	4'88
	1936-37	347	16	16	4'61	30	8'64	72	20'75	107	30'82	10	2'88	93	26'80	19	5'48
3. Nagenyedi	1935-36	205	5	18	9'—	32	16'—	59	29'50	50	25'—	2	1'—	36	18'—	3	1'50
	1936-37	221	15	17	8'25	20	9'70	70	33'97	63	30'58	6	2'91	30	13'57	15	6'78
4. Sepsiszentgyörgyi	1935-36	210	3	13	6'28	30	14'49	38	18'35	67	32'36	8	3'86	46	22'22	5	2'40
	1936-37	221	2	11	4'97	35	15'72	46	20'79	75	33'90	4	1'80	46	20'79	2	0'90
5. Zilahi	1935-36	171	4	10	5'99	28	16'76	42	25'15	44	26'25	3	1'80	40	23'39	—	—
	1936-37	163	—	11	9'40	24	20'51	39	33'33	40	34'19	3	2'58	45	3'60	1	0'6
6. Leányfőgimnázium	1935-36	355	16	69	18'62	92	26'98	95	26'78	32	9'01	2	0'56	46	12'95	19	5'35
	1936-37	342	1	60	17'59	77	22'—	105	30'79	57	16'90	—	—	33	9'67	9	2'6
7. Tanítóképző	1935-36	157	8	22	14'76	51	34'22	47	31'54	2	1'36	—	—	25	16'72	2	1'35
	1936-37	150	3	20	13'60	50	34'—	49	33'40	3	2'—	—	—	20	15'64	2	1'36
8. Tanítónőképző	1935-36	279	—	33	11'83	214	76'73	3	1'09	—	—	—	—	25	8'9	4	1'43
	1936-37	319	—	21	6'57	101	31'66	125	39'19	5	1'59	—	—	55	17'22	11	3'42

A leánygimnáziumokban hasonló az eredmény, a brassói keresk. iskola állami bizottság előtt vizsgázott.

A vallásos nevelésre iskoláink egyre fokozottabb gondot fordítanak, a valláserkölcsi nevelés egyöntetű vezetését a tanári értekezleteken megbeszélik a tanári karok. A tanulás előtt és után éneklés, imádkozás, precesek, bibliaórák, vasárnapi iskolák, I. K. E. munka, a tanulók templomba járásának gondos ellenőrzése, külön ifjúsági istentiszteletek tartása, a konfirmációi előkészítés minden iskolában nagy gondban részesül. Több iskolánkban a tanári kar és ifjúság számára közös úrvacsoraosztás is van. A reformáció emlék-ünnepét minden középiskolában kellő ünnepélyességgel megtartják. E munkákban nemcsak a lelkészjellegű tanárok vesznek részt.

Fokozottabb gonddal képezik ki e munkákra a tanító és tanítónőképző intézetek növendékeiket, hogy jövő hivatásukban Krisztusi lélekkel működhessenek.

Középiskoláink mellett internátusaink a tavalyi keretben működtek. A marosvásárhelyi leánygimnázium tanulói a Bethlen Kata egyesület internátusában, a kolozsvári leányfőgimnázium tanulóinak egy része a Szeretetházban, a brassói leányközépiskolák növendékei az ottani Szeretetházban nyertek elhelyezést.

Iskoláink vezetőségeinek, nagyon helyesen, egyre nagyobb gondjuk van az internátusokra, az ottlakó tanulók nevelésére, oktatására, tanulmányaiknak ellenőrzésére.

Az internátusok népessége:

1. Kolozsvárt az 1935—36 tanévben 1 internátusi felügyelő, 1 segédfelügyelő és 6 pedagógus végezték az irányító és nevelő munkát. Létszám: 112, a kapcsolatos főiskolai internátusban 67-en voltak. Az 1936—37 tanévben 108 volt a létszám.

2. A marosvásárhelyi kollégium internátusában az 1935—36 tanévben 115 volt a létszám, a bennlakás jelentékeny költséggel átalakított. Egy internátusi felügyelő és 8 s. felügyelő látta el a munkát. Az 1936—37 tanévben 113 volt a létszám.

3. A Bethlen-kollégium internátusában az 1935—36 tanévben 128 tanuló lakott. Az internátus felügyelő segítségé-

gére 4 segédfelügyelőt alkalmazott a kollégium, az 1936—37 tanévben 143 volt a bennlakók száma.

4. A sepsiszentgyörgyi kollégium internátusában egy internátusi felügyelő és 3 segédfelügyelő működik, a tanulók létszáma az 1935—36. tanévben 125 tanuló volt, 1936—37-ben 130 tanuló.

5. A zilahi kollégiumban az internátusban 1935—36-ban 100 volt, 1936—37-ben 87 volt a bennlakók száma; 3-an végezték a felügyelet munkáját.

6. A sepsiszentgyörgyi leánygimnázium internátusában 2 felügyelő vezetésében 43 növendék volt.

7. A tanítónőképző internátusában 135 tanítójelölt lakott az 1935—36. tanévben, az 1936—37. tanévben 142. Egy internátusi felügyelő és 4 segédfelügyelő végezték a felügyelet munkáját.

A székelyudvarhelyi tanítónőképző-intézetben egy igazgatónő és 6 felügyelőnő vezetésével igen gondos munka folyik, a városi 50 tanuló kivételével mind bennlakó lévén, az internátusi nevelésnek különös fontossága van.

Az internátusi és konviktusi díjak lehető mérsékelésével mindegyik kollégium igyekezett a tanítató szülőkön segíteni, de így is igen sok a hátralék, (közel 1,900.000 lei). A bennlakási-díj 2000—3000 lei között van, a konviktusi-díj 4500—7000 lei között váltakozik iskolánként.

A kollégiumok szegénységükben is, anyagi erejükön felül segítik tanulóikat, 4,000.000 leien felüli összeget adtak mindkét tanévben tandíj, lakásdíj és konviktusi és egyéb segélyekben a tanulóknak, ezzel iskoláink már túlhaladták azt a határt, amellyel egzisztenciájuk megengedése nélkül mehetnek úgy, hogy igazgatótanácsunknak az 1937—38. tanévtől kezdve megszorító intézkedéseket kellett tenni, meghatározott tanulmányi eredményhez kötve a kedvezmények elnyerhetését.

A gimnáziumi tanulóknak rendes évvégi vizsgáikon kívül I. osztályos és V. osztályos felvételi-vizsgát is kell tenniük, állami tanárokkal vegyes bizottság, az V.-ik osztályú felvételi-vizsgánál állami elnök alatt.

E vizsgák kimutatásai.

1. I. osztályos felvételi vizsga:

	1935—36 tanév		1936—37 tanév	
	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott
1. Kolozsvári kollégium...	52	52	55	54
2. Marosvásárhelyi koll. ...	70	65	68	64
3. Nagyenyedi kollégium...	37	37	33	32
4. Sepsiszentgyörgyi koll.	33	33	41	41
5. Zilahi kollégium	21	21	33	33
6. Kolozsvári leányfőgimn.	70	68	43	43

2. V. osztályos felvételi vizsga:

	1935—36 tanév		1936—37 tanév	
	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott	vizsgára jelentkezett	sikerrel vizsgázott
1. Kolozsvári kollégium ...	41	30	37	31
2. Marosvásárhelyi koll. ...	54	48	50	40
3. Nagyenyedi kollégium...	24	18	28	21
4. Sepsiszentgyörgyi koll.	34	28	33	25
5. Zilahi kollégium	21	16	18	13
6. Kolozsvári leányfőgimn.	41	33	58	41

A bakkalauréatusi vizsgák az 1934. évi törvény, illetve végrehajtási utasítás szerint folynak, a magyarul tanult tárgyakból is román nyelven kell felelniök a jelölteknek, ami által sokkal hátrányosabb helyzetben vannak, mint a román anyanyelvű jelöltek. Minden nehézségen keresztül is ifjaink és leányaink megfelelő, sőt nem egyszer viszonylagosan jó eredménnyel vizsgáztak.

A bakkalaureatusi vizsgák statisztikája:

	1936 június			1936 szept.			1937 június		
	Előállott	Diplomát nyert	%	Előállott	Diplomát nyert	%	Előállott	Diplomát nyert	%
Kolozsvári kollégium ...	21	8	33'33	19	8	42'11	20	12	60'—
Marosvásárhelyi koll. ...	17	1	5'88	27	12	44'44	18	4	22'22
Nagyenyedi kollégium...	13	7	53'84	12	2	16'66	19	3	16'31
Sepsiszentgyörgyi koll.	10	5	50'—	5	2	40'00	9	4	44'44
Zilahai kollégium	9	4	44'44	6	2	33'33	12	4	33'33
Kolozsvári leányfőgimn.	16	9	56.25	6	2	35'33	19	8	42'11

Tanítóképesítő intézeteinkben, különösen a VIII-ik osztályban még mindig átmeneti a tanterv, mindazonáltal minden lehető megtettek a tanári karok, hogy a képesítő vizsgák eredményesek lehessenek.

A tanítóképesítő vizsgák eredménye:

	1935—36 tanév		1936—37 tanév	
	vizsgára állott	oklevelet nyert	vizsgára állott	oklevelet nyert
Tanítóképző	23	19	19	15
Tanítónőkészítő	32	27	32	17

A rendes kántorképesítő vizsgálaton a székelyudvarhelyi tanítónőkészítő-intézetben az 1935—36. tanévben 26 tanítónő, az 1936—37. tanévben 25 jelölt állott vizsgálatra és kántori oklevelet nyertek. A nagyenyedi Bethlen-kollégiumi tanítóképző-intézetben az 1935—36. tanévben előállott 26 jelölt, sikerrel vizsgázott 24, az 1936—37. tanévben mind a 24 jelentkező kántori oklevelet nyert. Rendkívüli kántorképesítő tanfolyamot is tartottunk, utána vizsgálatot, két ízben javítóvizsgálatot. A tanfolyam jól sikerült, 35 jelölből 34 oklevelet nyert.

A kántori képesítés végleges rendezése ügyében igaz-

gatótanácsunk előterjesztést tett a mostani egyházkerületi közgyűlésnek.

A nyilvánossági jogától megfosztott brassói kereskedelmi iskola mindakét tanévben állami bizottság előtt tett vizsgát.

1936 február 3-án írásbeli állami vizsgát tettek minden tantárgyból a tanulók a tanévvégi 12 tagú bizottság június 9-én kezdette meg a vizsgákat. 36 tanuló állott elő, vizsgadíjban 41.040 leit kellett fizetni, 11-en vizsgáztak sikerrel, egy tárgyból 8-an, két tárgyból 6, több tárgyból 3-an buktak meg.

Az 1936—37. tanévre kértük a nemzetnevelésügyi miniszter úrtól a vizsgadíjak mérséklését; a minisztérium 221.411—36. sz. rendeletével 30 százalék mérséklést engedélyezett.

A tanév végén dr. Pteancu vezérfelügyelő úr elnöklésével egy 10 tagú bizottság vizsgáztatott, 38-an állottak vizsgára, 6-an osztályismétlésre, 13-an javítóvizsgára buktak. A vizsgadíjak 50.379 leit tettek ki.

A csombordi gazdasági iskola hamar túljutott a kezdet nehézségein. A már véglegesített dr. Nagy Endre igazgató úr kiváló vezetése mellett 3 helyettes tanár és alkalmi óraadó előadók tanítanak.

Az 1935—36. tanévben 32 volt a tanulók létszáma; 26 első éves tanuló igen szép eredménnyel vizsgázott, 1936—1937. évben már 40 I. éves és 26 II. éves tanuló vizsgázott ismét szép sikerrel.

A gazdasági iskola tanárai részt vettek a theologiai tanfolyam munkájában is, végezve a jelöltek gazdasági kiképzését.

Az iskola nyilvánossági jogának elismertetése most van folyamatban.

Az elmúlt két év alatt főtiszt. püspök aa. 1936 dec. 14 és 15-én tartott a sepsiszentgyörgyi református kollégiumban generális vizsgálatot az előadótanácsosokkal. A vizsgálat az igazgatóváltás után szükséges teendőkre adott utasításokat, a vizsgálat eredménye minden irányban megnyugtató

volt. A tanulmányi nivå eredménye is emelkedőben van, a fegyelmezés igen jó, a valláserkölcsi nevelésre kellő gondot fordítanak.

1936 szeptember 17-én a zilahi kollégiumba nyertek kiküldetést a gazdasági és tanügyi előadótanácsos, hogy a helyszínen beszéljék meg a vezetőkkel a súlyosabb tanügyi és gazdasági problémákat.

1937 febr. 8—10 napjain a tanügyi előadótanácsos a tanítóképző intézetben tartott vizsgálatot. Jelentése alapján igazgatótanácsunk örömmel vette tudomásul a tanári kar céltudatos munkáját, külön elismerését fejezte ki a hivatása magaslatán álló igazgatónak, a szükséges utasításokat — főleg a tantermek elhelyezése ügyében — igazgatótanácsunk megadta.

A cserkészzet kolozsvári, marosvásárhelyi és nagyenyedi kollégiumunkban tovább működött, Kolozsvárt 146, illetve 114, Marosvásárhelyt 66, illetve 54 volt a cserkészek létszáma. Az új rendelkezés az országőri mozgalomba olvasztotta a cserkészeket, helyzete most van kialakulóban.

Az országőri munka kolozsvári kollégiumunkban szépen folyik, mint azt a vizsgálatot tartó A. Popa vezérfelügyelő úr is elismerte. Nem tudjuk e téren milyen lesz a jövő, a vezetői tanfolyamokra jelentkező tanárainkat a minisztérium egy esetben sem hívta be tanfolyamra. A premilitáris katonai kiképzés, sőt újabban a céllövés tanítása is minden zavaró momentum nélkül folyik, ifjaink e téren is megállják helyüket.

Több évi kérvényezés után a közoktatásügyi miniszter úr 58952—37. sz. rendelete szerint a pénzügyminiszter úr 443835—37. sz. rendeletével úgy intézkedett, hogy a tanerők fizetési egyezségi okmányai ezután mentesek az 1.4 százalékos proporciónális adó alól. Sajnos, e jelentés összeállításakor kaptuk az újabb miniszteri döntést, hogy a kedvező rendelkezés ismét hatályon kívül helyezettett.

Tanáraink nagy elfoglaltságuk mellett is jelentékeny irodalmi működést fejtettek ki, különösen felolvasásokat tartottak, újságcikkeket irtak.

Többen a múlt nyáron román nyelvi ismereteik bővítésére román vidékekre mentek, igazgatótanácsunk anyagi támogatásával. Nehány tanárunkat a nyáron Văleni de Munte-be tanfolyamra rendelte a minisztérium.

Fentiekben számoltunk be középiskoláink működéséről, mint látható, a sok nehézség között is iskoláink lankadatlanul igyekeznek fontos feladatukat teljesíteni.

III. Elemi iskolák.

Az elmúlt két iskolai évben semmit sem változott elemi iskoláink helyzete, egyetlen iskolánk sem nyert nyilvánossági jogot, illetőleg a nyilvánossági jog elnyerése iránti kéréseink vagy elintézetlenül vannak, vagy visszautasítást nyertek.

Egyházközségeink mindegyre jobban érzik iskolájuk fejlesztésének és fenntartásának, sőt újak felállításának szükségességét, hajlandók erőt-megfeszítő áldozatokra is, hogy hiveik gyermekeit saját anyanyelvű iskolákban taníthassák. Új iskola megnyitását kérelmezték: Hadrév, Szilágycseh, Palotailva, Mócs, egy sem kapott engedélyt.

Mivel az új elemi iskolai törvény szerint csak 50 tanuló lehet egy tanerő keze alatt, iskoláink sok helyt kérték további tanítói állások létesítését. Legtöbbször minden indoklás nélkül utasítja vissza a minisztérium kérésöket. Elutasított a kispörgényi II. tanerő szervezése (27011—36), backamadarasi III. tanerőt (127081—36), marosfelfalui III. tanerőt (121500—1936), makfalvi IV. tanerőt (95127—1936), havadi II. tanerőt (115981—37) stb. sem engedélyezte a minisztérium, több mint 10 kérés még elintézetlen. Kedvező elintézetést csak a tancsi, brassói, medgyesi iskolák kaptak.

Ilyen körülmények között teljesen lehetetlen iskoláink fejlesztése.

Nyilvánossági jog nélküli működési engedélyt kaptak: buni iskolánk (193662—35), májai (215010—1936), domokosi (193658—1936), marosújvári (17835—36), harii (24251—36), esztényi (193660—1936), magyardécsei (52441—36), széki (78310—36), bábonyi (7033—1936), fugadi (10120—1936), gyulafehérvári (126892—1936), nagyercsei (118758—1936), boldogfalvai (167729—36), mezőzáhi (18910—37), torda-

szentlászlói (18912—37), farnosi (18906—37), málnási (33971—37), pusztakamarási (33963—36), kérői (25475—37), küküllőalmási (87715—37), pókai (118028—36).

Mult jelentésünk óta bezárattak következő elemi iskoláink: sepsikörispataki, varsolczi, érszodorói, szárazajtai, magyarbagói, tompaházai, mezőörményesi, gógani, étfalvazoltáni, tordosi, dombosi.

Ismét 11 református iskola ajtaja zárult be, a tompaházai, tordosi és sepsikörispataki iskolának kevés volt a növendéke, a varsolci és érszodoroi iskola nyilvánossági jogot és tanerőszaporítást kért, amire jött a bezáró rendelet! Minden emberileg lehető meg tett igazgatótanácsunk a bezáró rendeletek visszavonása iránt, eddig minden siker nélkül.

Az 1935—36. tanévet 354 iskolával, 531 tanerővel kezdtük meg, az 1936—37. tanévet 348-al, 528 tanerővel.

Óvodánk mindakét tanévben csak 5 működött, két új óvoda felállítása iránti kérés elutasított.

Tanítói karunkban az elmúlt két évben igen sok változás, főképen betegség miatt sok helyettesítés volt, öregebb tanerőink idegzete sok esetben felmondja már a szolgálatot, fiatalabb tanerőink közül nem egyet tüdőcsúcshurut miatt kellett hosszabb-rövidebb időre szabadságot, a mult tanévben 70-nél több esetben kellett szabadságot adni.

A püspöki tanítói áthelyezések rendjén csak a legindokoltabb kívánságokat vettük figyelembe, elutasítván minden olyan áthelyezés iránti kérést, melynek indoka az volt, hogy az illető tanerő családost, vagy gradációja emelkedik.

A tanítói karból elhaltak: Máthé István nádasdaróczi, Bányai András feketei ny., Simó József nagyszebeni, Teleki József és Lénárd Ferenc ny. tanítók, Guttkovszky Adél kolozsvári tanítónő.

Nyugdíjba mentek: Adi József kolozsvári, Demeter Gyula, Gáspár Gyula hosszúfalui, özv. Nagy Károlyné mezőtóháti, Péterffy István magyarói, Török Pál mezőparagocsi, Tollas Árpád nagyderecsei, Antal Béla farnosi, Dobóczy János harii, Fridrich Árpád mezőmadarasi, Mihályfalvi Gábor pókakeresztúri, Nemes József kendői tanítók.

Igen sok nyugdíjba kívánczó tanító kérését ez években sem tudta teljesíteni a nyugdíjintézet, nem lévén tanításra alkalmatlanok, sem nyugdíjra jogosító teljes szolgálatuk nem volt meg, szükség esetén az ilyen kategóriába eső tanerőket rendelkezési állományba helyeztük és igazgatótanácsunk gondoskodott megfelelő módon megélhetésükről.

Az elhalt hű munkások emlékét kegyelettel őrizzük meg, a nyugalomba vonultaknak kívánjuk, hogy töltsék béke-ségben és egészségben a megérdemelt pihenés esztendeit.

Igazgatótanácsunk, — tekintettel arra a tényre, hogy elemi iskolai tanerőink alkalmazását összhangba kellett hozni az állami törvényekkel, — 5984—1936. sz. ülésben hozott határozatával szabályzatot alkotott a tanítók alkalmazására és minősítésére, mely a Református Szemle 1936. évfolyamában a 316. lapon kihirdettetett. E szabályzat alapján történik az 1936—37. tanévtől kezdve a tanerők alkalmazása és a már szolgálatba levő tanerők inkadráltattak. E szabályzatnak megfelelően állapították meg az 1936—37. tanévtől kezdve a tanítói illetmények is, aszerint, hogy az illető tanító helyettes, provizorius, végleges, illetőleg előléptetett minősítésü-e.

Az új elemi iskolai törvény 118. §-a alapján a közoktatásügyi miniszter úr 73506—36. sz. rendeletével ismét elrendelte a véglegesítő vizsgák kötelező megtartását, vizsgaköteleseknek nyilvánítván azokat a tanerőket, akik 1932 szept. 1 óta működnek iskoláinknál.

A vizsgák 1936 novemberében tartattak meg a nagyenyedi tanítóképzőintézetben. A vizsgáló bizottság tanárainkból neveztetett ki, a közokt. miniszter úr elnököt küldött. Az első vizsgálat sok nehézséggel, tájékoztatlansággal járt. Több vizsgaköteles tanerő nem jelent meg, amiért a bizottság a szabályzat szerint elsőízben megbukottnak nyilvánította. Hogy tanerőinken könnyíthessünk, ez év nyarán előkészítő tanfolyamot rendeztünk számukra a tanítóképzőintézetben, a tanulmányozás megkönnyítésére körlevélben részletes tananyagot és útasításokat adtunk.

33. Bábonny	140.310
34. Zsobok	112.500
35. Gyulakuta	350.000
36. Nyárádszentimre	58.000
37. Székelytompá	55.588
38. Havad	51.000
37. Székelybere	13.000

Tehát 8,148.769 leit költöttek és áldoztak iskolaépítési célra. Mennyi keserűség és könny járt nyomába, ahol a felépült új iskola, vagy új tanterem üresen marad, mert nem kapott az egyházközség iskolamegnyitásra, vagy új tanerő beállítására engedélyt, annak csak a jó Isten a megmondhatója!

Iskolai statisztikák.

Az 1935—36. tanévben a református elemi iskolákba 24155 tanuló iratkozott be, 501-el kevesebb, mint az előző tanévben.

A beírt tanulók közül fiú: 12.528, leány: 11.627.

Osztályok szerint:

I. osztályos	5563
II. „	4565
III. „	4567
IV. „	3651
V. „	2584
VI. „	2035
VII. „	1190

Vallás szerinti megoszlás:

református	22,924
evangelikus	87
unitárius	373
róm. kath.	685
gör. keleti	5
gör. katolikus	16
adventista	10
baptista	22
zsidó	13

A beírt református vallású tanulók száma 452-vel kevesebb, mint az 1934—35. tanévben.

Az öt óvodában 206 gyermek tanult, köztük 195 református.

E tanévben összes 7—15 éves református tanköteleseink száma 74.846 volt. Az alábbi kimutatás azt a szomorú tényt mutatja, hogy tanköteleseinknek már csak 31⁰/₀-a jár a saját iskolánkba. Már 24.262 tanköteles román tannyelvű elemi, 983 román tannyelvű középiskolába jár, a 2175 iparostanonc is román tannyelvű oktatásban részesül!

A részletes kimutatás a következő:

1935—1936. tanév.
7—15 éves református tankötelesek kimutatása.

Sorszám	Egyházmegye	Összes tankötelesek száma	Ref. elemi iskolába jár	Más magyar felek. isk. jár	Magyar tannyelvű áll iskolába jár	Rómán tannyelvű áll iskolába jár	Német tanny. áll. isk. jár	Magy. tanny. közép isk. jár	Róm. tanny. közép-isk. jár	Német tanny. közép-isk. jár	Iparos tanonc	Beiskolázatlan
1	Bekesaljai	4492	2032	123	685	1244	—	35	5	—	68	300
2	Dési	1778	849	25	70	554	—	24	50	—	82	124
3	Erdővidéki	2672	189	—	1639	656	—	34	20	—	56	78
4	Görgényi	3985	2246	14	360	607	7	48	5	19	67	612
5	Gyulafehérvári	878	366	28	61	234	4	43	42	—	38	62
6	Hunyadi	1867	648	18	280	688	1	36	90	—	46	60
7	Kalotaszéki	4105	493	11	1345	1874	—	31	18	—	52	281
8	Kézdi	1872	49	23	1456	111	—	42	52	—	33	106
9	Kolozsvári	5362	1223	197	705	1943	3	288	85	—	275	643
10	Küküllői	3432	1499	41	357	1132	4	35	39	—	58	267
11	Marosi	6960	2996	54	1222	1284	—	407	46	15	392	544
12	Nagyenyedi	5968	1825	78	2247	848	—	124	170	—	167	509
13	Nagysajói	2178	585	4	304	986	6	29	36	4	52	172
14	Nagyszebeni	2466	1111	69	402	427	27	58	46	17	154	155
15	Orbai	2654	108	12	965	1468	—	32	14	—	14	41
16	Sepsi	3968	965	127	595	1702	16	251	64	9	109	130
17	Széki	3557	1078	62	—	1589	—	15	34	—	28	751
18	Sz.-szolnoki	10152	3492	47	1012	4583	3	115	53	1	147	699
19	Udvarhelyi	5106	1011	21	1990	1725	1	96	54	—	34	174
20	Oromániai	1394	179	—	—	607	20	13	60	5	303	207
		74846	22944	954	15695	24262	92	1756	983	70	2175	5915

Az 1936/37. tanévben elemi iskoláinkba összesen 23.488 tanuló iratkozott be, ismét fogyott 667-el az előbbi iskolaévhez képest.

A beírt tanulók közül 12.061 fiú és 11.427 leány.

Osztályok szerint:

I. osztályos:	5400
II. „	4689
III. „	4142
IV. „	3521
V. „	2653
VI. „	1854
VII. „	1229

Vallási megoszlás szerint:

református	22382
evangelikus	82
unitárius	337
róm. katolikus	617
gör. keleti	4
gör. katolikus	20
adventista	7
zsidó	14

A reformátusok száma ismét csökkent 562-vel.

Összes református tanköteleseink száma 73211 volt e tanévben, tehát 1635-tel kevesebb, mint a múlt tanévben. A román tannyelvű iskolákba 6872-vel többen járnak, mint tavaly, a 8009 állami magyar tannyelvű iskolába járó tanköteleseink is inkább román oktatásban részesül! Már egyre több nehézség merül fel a vallásoktatásnál is, mert vannak református gyermekek, akik nem tudnak magyarul írni-olvasni.

A részletes kimutatás a következő:

Iskolai statisztika 1936/37. tanévről.

Sorszám	Egyházmegye neve	Összes tan- kötelesek száma	Ebből jár										Jegyzet
			református elemibe	más felekezeti m. nyelvűbe	magyar nyelvű állami	román nyelvű állami	német nyelvű	magyar középisk.	román középisk.	német közép isk	iparos tanonc isk.	beiskola- zatlan	
1	Bekecsaljai	4052	2035	90	382	1200	—	35	4	—	49	257	
2	Dési	1679	725	—	81	498	—	29	83	—	90	173	
3	Erdővidéki	2663	110	26	477	1852	—	48	12	1	42	95	
4	Görgényi	3897	2299	13	158	815	17	62	21	9	103	400	
5	Gyulafehérvári	858	347	30	3	265	3	28	35	2	40	105	
6	Hunyadi	1725	531	22	83	774	3	36	102	1	98	75	
7	Kalotaszegi	3986	489	4	900	2229	—	32	28	—	45	259	
8	Kézdi	1870	45	10	—	1596	—	51	41	—	54	73	
9	Kolozsvári	5178	1351	182	471	1928	34	374	75	1	104	658	
10	Küküllői	3421	1496	42	333	1049	1	26	20	—	73	381	
11	Maroszi	7003	2977	41	846	1697	—	380	46	14	320	682	
12	Nagyenyedi	5845	1688	47	1574	1428	—	114	140	—	189	665	
13	Nagysajói	2198	572	4	277	1021	7	30	36	2	63	186	
14	Nagyszebeni	2388	1038	78	361	458	26	47	40	17	176	147	
15	Orbai	2661	112	8	9	2395	—	40	27	—	42	28	
16	Sepsi	3979	903	141	501	1936	18	235	49	11	85	130	
17	Széki	3717	1190	74	244	1319	—	18	20	—	27	825	
18	Szilágyszolnoki	9924	3326	58	—	5522	2	100	43	—	178	695	
19	Udvarhelyi	4870	765	26	1309	2408	1	97	34	—	56	174	
20	Ó-romániai	1297	164	6	—	774	16	15	50	—	181	89	* Olasz iskolába jár.
Összesen		73.211	22.163	902	8009	31.134	130	1797	906	58	2015	6097	

A beíratkozási nehézségek a régiéek; az állami tanítók nem tartózkodnak otthon, az anyától, ha az apa távoli munkán van, nem veszik át a nyilatkozatokat, azt kívánják, hogy előttük írják meg, nem adnak korengedélyt, csak állami iskolára, stb., mindmennyi alig elhárítható nehézség! Sok utánjárás után a közoktatásügyi miniszter úr 120473—36. sz. a. közölte a pénzügyminiszterium 265320—35. sz. rendeletét, mely szerint a beíratási nyilatkozatok bélyegmentesek, igaz, nem mindenik állami igazgató volt hajlandó tudni e rendeletről! A névelemzés nemcsak a beíratásoknál, hanem az évközi ellenőrző vizsgálatoknál is bőven aratott. Hiába vallják a szülők magukat és gyermeküket magyar anyanyelvűeknek, hiába a temérdek kilincselés, kérvényezés, a sok büntetés, meghurcolás miatt sok szülő kénytelen feladni a küzdelmet és elvesztjük a református gyermeket.

Többhelyt lelkészeink ellen eljárást indítottak állami iskola elleni izgatásért, ha híveinket utbaigazították, vagy tanácsolták gyermekeiknek a hitvallásos iskolába való beiratkozásuk iránti eljárásra.

Igazgatótanácsunk az ú. n. dovadák ügyében, melyeket a törvény nem ír elő, felterjesztéssel élt a közokt. miniszter úrhoz, azonban mai napig sem lehetett megnyugtatóan elintézni e kérdést. Ebből is sok baj származott, pár helyen „illetéket“ is szedtek érte az állami iskolai igazgatók.

A tanítás az új analitikai tanterv alapján történik, amelyet az 1936. évi május 13-iki Monitorul Oficial közölt. A tanterv, különösen az V—VII. osztályoké, igen magas nivójú, falusi osztatlan iskoláknál alig hajtható végre. A felső osztályok tantervének helyes végrehajtásához sok új felszerelés szükséges, műhely, földterület van előírva, úgy hogy ezeknek előállítása az anyagiak miatt csak fokozatosan lehetséges még igazgatótanácsunk anyagi segítségével is.

Hogy tanítóinknak segítségére legyünk, a tantervet és utasításokat (263 oldal) román-magyar nyelven kiadtuk és minden tanerő rendelkezésére bocsájtottuk.

Az állami felügyeletet a revizorok, inspectorok gyakori vizsgálataik során gyakorolják. Különösen sokat követelnek a nemzeti tárgyakból, bár színmagyar vidékeken alig legyőzhető nehézségek előtt vannak tanítóink. Örömmel jelenthetjük, hogy egyre több az elismerő jegyzőkönyv, ami tanítóink munkáját elismeri.

Igazgatótanácsunk a maga részéről is felülvizsgálta a következő elemi iskolákat: Sztána, Bábony, Felsőtök, Alsótök, Esztény, Szolnokháza, Érszöllős, Bodonkút, Hosdát, Vajdahunyad, Szászváros, Szék, Angyalos, Komolló, Kis-Borosnyó, Palotailva, Ploesti, Dombos, Nagymoha, Bürkös, Erdőfüle, Köpecz, Jákótelke, Magyarókerke, Sárvásár, Szék, Sztána, Kispetri, Zsobok, Farnos, Magyarbikal, Alsó-felsőszentmihály, Székelyföldvár, Marosújvár, Maroscesztve, Marosgombás, Csekelaka, Ozd, Marosszentgyörgy, Medgyesfalva, Marosludas, Magyarókerke, Nagyszeben, Bun, Fehéregyháza, Segesvár, Tordaszentlászló, Marosújvár, Maroscesztve, Héjjasfalva, Székelykeresztur, Ru-

gonfalva, Nagykedede, Szolokma, Küsmöd, Bikafalva, Nagyalambfalva, Telekfalva, Sándortelke, Kányád, Székelymuzsna, București, Galați, Andrásfalva, Nagyenyed.

Néhány vizsgálatot a tanügyi előadótanácsos végzett, a legtöbbjét Lőrinczi Ferenc központi szolgálatra beosztott igazgató. A vizsgálatokról részletes jelentéseket kapott az igazgatótanács, amelyek alapján minden egyes esetben meg is tette a szükséges intézkedéseket.

A nyilvánossági joggal nem bíró iskolák mindakét évben állami bizottságok előtt tettek vizsgát. A 7526—936. sz. miniszteri rendelkezés szerint a vizsgák úgy folytak le, mint előző jelentésünkben ismertettük. Csak a vizsgadíj emelkedett valamivel. Sok baj volt az idén is itt-ott a magyarul nem tudó bizottsági tagokkal, itt-ott a jóindulat hiányával is, de el kell ismernünk, hogy legtöbbször emberesen végezték feladatukat a bizottságok s a 95 iskola közül a legtöbb nagyobb baj nélkül tulesett a vizsgákon. A szülők szegénysége miatt a vizsgadíjakat az egyházközségek, de legnagyobb részben igazgatótanácsunk pénztára hordozta.

Iskoláinkban a valláserkölesi nevelésre egyre nagyobb súlyt helyeznek, vasárnapi iskola, itt-ott gyermekistentiszteletek tartása, a reformációi emlékünnepek minél ünnepélyesebb keretek között való megtartása, a konfirmációi előkészítés elmélyítése, mind áldottabb eszközökké válnak.

Tanítóink részére ez év nyarán a közoktatásügyi miniszter úr 95390—37. sz. engedélyével értékes, gyakorlatibb irányú továbbképző tanfolyamot tartottunk a Bethlen-kollegiumban. A tanfolyamon résztvevők munkás komolysága és az eredmény arról győzték meg igazgatótanácsunkat, hogy e tanfolyamok folytatása áldásos és szükséges, turnusonként szeretnők összes tanerőinket ilyen kurzusokra behívni.

Tanítóink mindent megtesznek hogy magukat a román nyelvben képezzék, a múlt nyáron 9 tanítónk igazgatótanácsunk anyagi támogatásával román vidéken tanult.

1937 nyarán a közokt. miniszter úr 36 tanítónkat Szelistyére román nyelvi tanfolyamra hívott be. Tanítóinkat kiküldöttünk kétszer is meglátogatta, anyagilag is támogattuk őket. Sajnálunk kellett, hogy a kifáradt tanítóknak

nyári szünidejüket fel kellett áldozniok, de azt örömmel állapítottuk meg, hogy a tanfolyam vezetősége ellátásukról megfelelően gondoskodott és a tanítási módszer olyan volt, hogy sokkal többet és hasznosabban taníthattak, mint az eddigi ilyen tanfolyamokon.

Bármennyire iparkodtunk is, új ovódák felállítását egy esetben sem sikerült kieszközölni. A sepsiszentgyörgyi ovóda kérését 83002—36 sz. rendeletével azért utasítja vissza a közoktatásügyi miniszter úr mert nincs reá szükség, mivel van állami óvoda.

Iparostanoncaink vallásoktatása egyre több nehézségbz ütközik, mindenképpen elvonják őket a vallásoktatás elől, a bibliakörökben, I. K. E.-ben elnyésző kevés százalékát sikerül gondozni.

Az új törvény lehetővé teszi református iparostanonc-otthonok és tanfolyam felállítását, igazgatótanácsunk foglalkozott e kérdéssel és fokozatosan 6 tanfolyam és 3 otthon felállítását vette munkába. A kolozsvári és marosváárhelyi otthonok és tanfolyamok felállítása a közel jövőben megtörténik.

A tanítói illetmények a régiek, havi 1500—2800 lei között mozognak, amihez kevés családi pótlék (100—250 leu) és lakáspénz (200—1000 leu) járul. Külön kapnak kántori és lévítai illetményeket. Előbbi fizetésének 10 százaléka, utóbbi évi 3600 leu évenként. Ismét keservesen kell panasználunk, hogy több egyházközségben e megélhetést csak a legszűkben biztosító fizetést is, késedelmesen vagy csak részben kapják meg a hűségesek, áldozatos munkájukban nem lankadó tanítóink.

Az elemi iskolák szükséglete az 1935—36 tanévben 29,482.461 leu volt, az 1936—37 évben 21,237.811 leu volt, az 1936—37 évi kisebb összegnek az a magyarázata, hogy a tanítói magasabb illetményeknek áldozati adóval történt fedezete az új illetményrendezés folytán elesett a fedezeti részből is, szükségleti oldalon viszont a tényleg élvezett fizetések szerepelnek.

Nehéz két esztendő volt az elmúlt két év, de Isten segítségével hűségesek munkásaink megtartották a kezükre bízott szent kincseket!

IV. Szeretetházak.

A 38-ik éve fennálló kolozsvári és a brassói Szeretetházak elmúlt két tanéve minden különösebb zavaró momentum nélkül folyt le. Nyugodt menetüket biztosítani lehetett, bár a fizetendő díjak késedelmes befolyása és a nagy hátrálék, néha alig megoldható feladat elé állították a vezetőket,

A kolozsvári Szeretetház elöljárósága az 1935 évi egyházkerületi közgyűlésen új vezetőket kapott, főgondnokká dr. Nagy Elek addigi gondnok, gondnokká dr. Görög Ferenc aai. választattak meg. Fájdalmas vesztesége volt az elöljáróságnak Máthé István nádasdaróczi igazgatótanító, buzgó elöljárósági tagnak elhalálása.

A brassói Szeretetház vezetőségében nem volt változás.

A kolozsvári Szeretetház nevelő-személyzetében következő változások történtek: Szöcs Erzsébet tanárnő eltávozott, helyét Papp Éva tanárnő foglalta el, az eltávozott Forró Katalin tanárnő helyébe Szabó Magda régi nevelő nő jött vissza.

Mészáros Gizella volt nevelő nő halála is érzékeny fájdalmat okozott.

A kolozsvári Szeretetházban a növendékek száma 94 volt az 1935—36. tanévben, az 1936—37. tanévben a felvételnél 103, de ez év közben 95-re csökkent.

A brassói Szeretetházról nincsenek pontos adataink, mindkét tanévben 40 körül volt a bennlakó növendékek létszáma.

A kolozsvári Szeretetház növendékei közül 81 a református leányfőgimnáziumba járt, a többi egyetemi hallgató, varrást és zenét tanuló növendék volt.

A Szeretetház mindent megtett, hogy szegénységében is kellemes otthont nyújtson és egészséges, tápláló legyen ellátásuk. Gondosan ügyeltek egészségi állapotukra, minden lehetőséget megtekintve a tanulmányaikban való segítségére is. A tanulmányi előmenetel rosszabb mint régen; a 81 leánygimnáziumi tanuló

közül 8 megbukott, igaz, hogy 30-nál többen 8-ason felüli mediájú eredménnyel végeztek.

Mindenesetre a nevelőtanárnők gondosan támogatták és felügyelték a növendékeket tanulmányaikban, hogy még jobb eredményt érhessenek el.

A vallás-erkölcsi nevelésre kellő gondot fordítottak, a biblia-órák, a napi áhitatok komolysága, a szombat esti précesek, a templombajárás kötelezettségének pontos ellenőrzése nem marad lelki haszon nélkül.

Mint iskolalátogatásunk alkalmával meggyőződünk, a brassói Szeretetházban is gondos felügyelet alatt, a vallás-erkölcsi nevelés törvényei szerint élnek a bennlakó növendékek.

Jelentésünket azzal az óhajjal zárjuk, hogy minden módon meg kell keresni és biztosítani mindkét Szeretetháznál a leg-szorosabb együttműködést a Szeretetházak vezetősége és a Szeretetház növendékeinek javarészét szolgáló leányfőgimnázium, illetve leánygimnázium vezetősége között, az öntudatos, együttesen megállapított nevelési és oktatási elvek rigorozus végrehajtása mindegyik intézménynek csak javára, előhaladására szolgálhat.

IV. Misszióügyi jelentés.

1. Szászvárosi árvaház.

Szászvárosi árvaházunkban az 1935—36. évben 85, az 1936—37. évben 87 árva nyert elhelyezést. Az árvaházzal kapcsolatos hunyadmegyei internátusban 1935—36-ban 22, az 1936—37. évben 26 gyermek tanult.

1935—36-ban kitétek a személyi kiadások	146.086 leit,
1936—37-ben „ „ „ „	175.502 „
dologi kiadások 1935—36-ban — — — —	324.446 „
„ „ 1936—37-ben — — — —	504.012 „
fűtés és világítás 1935—36-ban — — — —	40.422 „
„ „ „ 1936—37-ben — — — —	41.295 „
ruha- és cipőbeszerzés 1935—36-ban — — — —	104.405 „
„ „ 1936—37-ben — — — —	83.105 „
vegyes kiadások 1935—36-ban — — — —	113.097 „
„ „ 1936—37-ben — — — —	112.838 „

Egy árva teljes évi ellátása 1935—36-ban 9050, havi ellátása 754, 1936—37-ben 9095, havi ellátása 758 lejbe került.

Az árvaház pénztárába befolyt 1935—36-ban 805.892 lei felhasználtatott — — — — — 778.266 lei

maradvány volt — — — — — 27.626 lei

Az 1936—37. évben befolyt — — — — — 808.947 lei

felhasználtatott — — — — — 791.139 lei

maradvány volt — — — — — 17.808 lei

Az egész, fél és negyeddijas árvák ellátási díja fejében gróf Bethlen Bálint, a kolozsvári ref. Nőszövetség, az udvarhelyi Nőszövetség, a nagyváradi eh. Nőszövetség, a görgényi egyházmegye és az árvák hozzátartozói befizettek:

1935—36-ban	— — — — —	72.994 lelt
hátralék állott fenn ezen a címen	— — — —	37.800 lei.
Ugyanezek befizettek 1936—37-ben	— — —	49.957 lelt
hátralék állott fenn ezen a címen	— — —	35.150 lei.

Az árvák ellátását ezeken az összegeken kívül teljesen a karácsonymásodnapi perselypénzek és az árvagondozók perselypénzei fedezték.

Isten iránti hálával kell megemlékeznünk az árvagondozókról, akik imádságukkal és adományukkal lehetővé tették, hogy a jelenlegi keretek között az árvaház kiegyensúlyozhatta a költségvetését. Egyházkerületünk népe szívébe zárta az árvaügyet és nem kételkedünk benne, hogy továbbra is gondoskodni fog árváinkról.

Az 1937. év elején az állami hatóságok részéről nehézségek támasztottak a már jól bevált árvagondozói perselyek útján való adakozás terén. Egyházkerületünk elnöksége azonban minden eszközt fehasznált és fel fog használni a jövőben is, hogy ezt az evangéliumi ügyet támogassa. Több ízben történt közbenjárás az illetékes miniszteriumban és a népjóléti miniszter úr 1937. október 7-én 89.452. szám alatt engedélyezte a szászvárosi árvaház perselyeiben való gyűjtést 1938. október 15-ig. A perselyek a községi előljáróságok pecsétjével látandók el és előttük bontandók fel.

Az 1934—35-ben bevezetett családi rendszer jól bevált. A ház rendjére, a fegyelemre és az árvák lelkiületére ez kedvező befolyást gyakorolt. A családfő diakonissza tartott a gyermekeknek reggeli és esti áhítatot, az ő felügyelete alatt végezték lakosztályaik tisztántartását, fahordást és iskolai előkészületeket. Az egész árvaház együttesen vett részt a szombati precéseken és a vasárnapi gyülekezeti istentiszteleten és a minden héten egyszer tartott „családi estéken“, ahol az intézet lelkipásztora olvasott fel jó könyvekből, vagy tartott részükre előadást.

Meglátogatták az árvaházat 1935—36-ban Louis Blanc svájci lelkész, Coulter Tamás kolozsvári skót lelkész, Bethlen Mária grófnő és az egyházmegyei Nőszövetség. Június elején főt. Vásárhelyi János püspök úr látogatta meg az árvaházat és tartott áhítatot a gyermekeknek és a testvéreknek külön-külön.

Az 1936—37. évben meglátogatták az árvaházat a Presbyteri Világszövetség kiküldöttei: Paul theologiai igazgató, dr. James Macdonald Webster és W. H. Hamilton főtitkár, Babos Sándor mandzsuriai misszionáriusunk és dr. Tavaszy Sándor püspök helyettes, aki résztvett az előjárósági ülésen, áhitatot tartott az árváknak és a diakonisszáknak és több időt szentelt az ügyekbe való betekintésre is. Öröndetes, hogy a vidéki gondviselők közül is sokan keresték fel az árvaházat és örömmel látták jólgondozott árváinkat. A málnási Nőszövetség példáját, amely már évek óta háziszöttesekkel látja el az árvaházat, az idén a marosbogáti asszonyok is követték.

1935—36-ban több megbetegedés fordult elő árvaházunkban, mumps és influenza, de következményeiben legsúlyosabb volt a skarlát, amennyiben több részletben zajlott le. A betegeket az intézet kórházában különítették el és ápolásuk hosszú hetekre lekötötte az egyik diakonisszatestvér munkáját, aki önfeláldozóan ápolta őket. Ezalatt saját családját a többi testvérek gondozták, akikre ez nagy külön terhet rótt. Az 1936—37. évben influenzán kívül komolyabb betegség nem fordult elő.

A felvételek során lelkészeink által tanusított jóakaratu elnézés és az orvosi bizonyítványok nem mindig kielégítő volta miatt ez években is az intézetből több gyermek volt kénytelen távozni, mivel szívbaja, szembaja, vagy más öröklött betegsége és gyengesége miatt nem volt alkalmas a nyilvános iskolában való tanulásra. Hajdu Ferenc 14 éves régi árvánk pedig türelmesen viselt hosszas szenvedés után általános tuberkulozisban meg is halt.

Súlyos gondot okoz a hét osztályt elvégzett árvák kihelyezése. 1935—36-ban 12 árva helyeztetett ki különböző ipari pályákra és ötöt vettek vissza hozzátartozóik.

1936—37-ben tízenöt árva helyeztetett ki és egy megszökött.

A kihelyezések sajnos nem mutatják a kellő stabilitást. A gyermekek nem maradnak meg azon a helyen, ahová helyeztettek. Kevés bennük az önállóság és a felelősségérzet és vágyanak vissza az árvaházba. Keresnünk kell a különböző rossz öröklött hajlamokon túl a rendszer hibáit is. Igyekeznünk kell mindenkit a megfelelő helyre állítani és lehetőleg a képességet is megadni neki a nevelés által, hogy azon a helyen megálljon.

A jelenlegi lelkész, Bedő Béla, mindinkább a gyakorlati élet terére óhajtja átvinni a nevelést, több kézimunkát, mezőgazdasági, kertészeti és ipari munkát kíván az intézetbe bevezetni, hogy a gyermekeknek meg legyen a kapcsolata a való élettel. Az eddigi gyalupadok és szerszámok mellé a nyár folyamán az árvaház még sok jó szerszámot kapott. Különösen Puskás Kálmán brassói szeretetházi igazgató küldött értékes és praktikus felszerelést.

2. Egyházkerületi Iratterjesztés.

Az Iratterjesztés az 1935. évben 5014 énekeskönyve, 431 drb. teljes bibliát és 1358 drb. bibliai részt, 175 drb. imakönyvet, 13.172 drb. valláskönyvet, 9000 drb. Ref. Naptárt, 6974 drb. egyéb könyvet és füzetet adott el, összesen 36.124 darabot. Az év folyamán eladott könyvek értéke 915.299 lei. A künnlevőség 518.977 lei és 60 bani. Kiadványaink 1935-ben: VII. oszt. valláskönyv, Református Ifjú Kiskátéja új lenyomata, Egyházunk külmisziói szolgálata című könyv és az 1936. évi Református Naptár.

Az 1936. évben eladott az Iratterjesztés 9355 drb. énekeskönyvet, 392 drb. teljes bibliát és 1407 drb. bibliai részt, 172 drb. imakönyvet, 13.469 drb. valláskönyvet, 10.000 drb. Ref. Naptárt, 4370 drb. egyéb könyvet és füzetet, összesen 39.165 darabot. Az Iratterjesztés összforgalma 941.744 lei 50 bani. A künnlevőség 534.868 lei 36 bani. Kiadványaink 1936-ban: Énekeskönyv (hangjegyes és első hangjegynélküli kiadás), I—II., VI. oszt. valláskönyv, Babos naplója, A Ref. Lelkipásztor kézikönyve, (a parochiális könyvtár XVII—XVIII. kötete), Református Férfi Kiskátéja és az 1937. évi Református Naptár.

1935. és 1936-ban kiosztott az Iratterjesztés 36,251 lei értékű könyvet ingyenesen.

V. Vagyonügyi jelentés.

A)

Az egyházkerületi pénztár számadásairól, költségvetéseiről, valamint az egyházkerület vagyonügyi helyzetéről az alábbi jelentést terjesztjük a Főtiszteletű és Méltóságos Egyházkerületi Közgyűlés elé:

A) Az 1935. évi egyházkerületi számadást 65.254 lei 52 bani veszteséggel állítottuk össze, mely veszteség átvitetett az 1936. költségvetési évre. Az 1936. évi egyházkerületi pénztár számadása az előbbi évi veszteség figyelembe vételével 263.025 lei 07 bani veszteséggel zárattott le, mely átvitetett az 1937. költségvetési évre. Ezen számadások első- és másodfokon felülvizsgáltattak. Ezeknek főbb tételeit 1936. december 31-i dátummal az alábbiakban ismertetjük:

1. Ingatlan számlánknak egyenlege 1936. december 31-én 1.880.630 lei és 55 bani, mint tehertétel, azért kisebb 1.116.054 leivel, mint az 1934. évi Ingatlan egyenleg, mert Igazgatótanácsunk az Ingatlanok értékét terhelő összegből 1.116.054 leit időközben egy kártérítési perből nyert kielégítési összegből megtérített.

2. Az Önbiztosító alapunk egyenlege 1936. december 31-én 2.568.979 lei 91 bani. Önbiztosításunk viszont van biztosítva az Első Erdélyi biztosító rt.-nál és a Minerva biztosító intézetnél. Etekintetben a viszontbiztosítás változatlanul fennáll.

3. Az egyházközségek Betétszámlája 1936. december 31-én 3.106.927 lei 50 banit tesz ki, tehát 1935. és 1936. év folyamán kifizetésre került az egyházközségek betétjének 350.000 leie.

4. Viszont az egyházközségek tartozása címen 4.166.061 lei követelésünk áll fenn az 1934. december 31-i 4.902.526 leivel szemben. Látható, hogy az egyházközségek tartozásaikat nagyon lanyhán és késedelmesen fizetik meg.

Igazgatótanácsunk az egyházközségeknél fennálló tartozások kiegyenlítése, illetve törlesztése érdekében többször bocsátott ki az adós egyházközségekhez felhívásokat. Igazgatótanácsunk határozata értelmében a tartozásokat nem rendező egyházközségek az egyházkerület ügyészenek adatnak át a fennálló tartozások behajtása végett.

5. Az Iratterjesztés saját költségvetése keretein belül gazdálkodik.

6. Az Utiköltség számla 1936. december 31-én 371.861 leivel záratott le.

7. A Házbér számlán befolyt 790.279 lei, viszont az 1936. év folyamán 503.155 lei 50 bani fizettetett ki javításokra, vízdíjakra, állami és városi adókra. Ezt a nagy kiadást az indokolja többek között, hogy a régi épület állandó romlása következtében az 1936. év folyamán nagyon sok javítást kellett eszközölni úgy a vízvezeték rendbehozatala miatt, mint az épület egyéb állagaiban végzett folytonos javítások következtében.

B) Az 1937. évi egyházkerületi költségvetés 4,658.980 lei fedezettel és 4,816.200 lei szükséglettel, tehát 157.220 lei hiánnyal, míg az 1938. évi költségvetés 4,958.730 lei fedezettel, továbbá 5,080.000 lei szükséglettel, tehát 121.220 lei hiánnyal állítatott össze. Az 1937. és 1938. évi költségvetések majdnem ugyanazon tételekkel vannak összeállítva, mint az előző évek. Ennélfogva ez utóbbi két évi költségvetéseknek az adatai majdnem mindenben egyezők.

Igazgatótanácsunk a számadásokkal és a költségvetésekkel kapcsolatban tisztelettel jelenti a főtiszteletű és méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek, hogy az elmúlt két év alatt legfőbb gondját képezte az egyházkerületi pénztár fizetőképességét biztosítani és a költségvetési előirányzatokat a lehetőség határain belül betartani, ami valójában sikerült is, jöllehet az elmúlt két év alatt tartott többrendbeli rendkívüli egyházkerületi közgyűlések, továbbá a személyváltozások újabb terheket rótt az egyházkerületi pénztárra.

Jelentjük a méltóságos és főtiszteletű Egyházkerületi Közgyűlésnek e helyen is, hogy a lelkészek kongrua ügye és a vele kapcsolatos státók elkészítése 1936. május 1-vel az V. ügyosztály munkaköréből kivétettek és átadattak az I. ügyosztálynak, ennélfogva a kongrua ügyekre vonatkozó jelentés ezalkalom-

mal az I. ügyosztály jelentésében található meg. Az egyházker. pénztár a kiutalt kongruákat pontosan minden egyes alkalommal leutalta az egyházmegyékhez. Igazgatótanácsunkat súlyos feladatok elé állították és állítják mindenkoron azok a sokoldalú anyagi és gazdasági kötelességei, amelyeket intézményeink, egyházközségeink és egyházi alkalmazottaink ellátása minden vonalon Igazgatótanácsunkra igyekszik hárítani. Ezeknek a kötelezettségeknek minden vonalon a lehetőség határain belül Igazgatótanácsunk igyekezett eleget tenni.

Igazgatótanácsunk különböző segélyekkel igyekezett betegség, vagy taníttatással terhelt egyházi tisztviselőinket, vagy szegény egyházközségeket segélyben részesíteni.

Igazgatótanácsunk az V. ügyosztály keretében ellátta az összes középiskolai, elemi iskolai, egyházmegyei és esperesi egyházközségi számadásokat és költségvetéseket. Vagyonügyi vizsgálatot tartott szélesebb mederben a székelyudvarhelyi ref. tanítónőképzőben, a marosvásárhelyi egyházközségnél iskola ügyben és a bukaresti egyházközségnél s ezeket a jelentéseket Igazgatótanácsunk számbavette s a megfelelő intézkedéseket megtette.

Allandó figyelemmel kíséri a szászvárosi Árvaház, a református Diakonissza intézet és a vele kapcsolatos Kórház anyagi ügyeit, számadásait és költségvetéseit.

Igazgatótanácsunk a lelkészek jövedelmének megállapítására, az egyházközségeknek a lelkészi állások és az elemi iskolák fentartására fordított jövedelmeit és más statisztikai adatait számbavette, megfelelő kimutatásokat készített, amelyek alapul szolgálhatnak a programba vett státuszrendezésnél.

Minden évben végrehajtottuk a miniszterium rendeletére a vagyonbevallási törvény azon intézkedéseit, hogy minden év decemberében minden egyházközségnek és lelkésznek jelentést kell tenni a saját jövedelmében beállott változásról, valamint az egyházközség vagyonában történt változásokról.

Ezekben van szerencsénk beszámolni a főtiszteletű és méltóságos Egyházkerületi Közgyűlésnek az elmúlt két évben történt gazdasági vonatkozású ügyeinkről.

Diakonisszaintézetünk és a vele kapcsolatos Református Kórház.

Igazgatótanácsunk állandó figyelemmel kíséri a Kebli Tanács vezetése alatt álló fiatal intézetünket, a Diakonisszaintézetet és a vele kapcsolatos Református Diakonissza Kórház működését.

A Diakonissza-intézetre vonatkozó két évi számszerű adatokat az alábbiakban ismertetjük a Méltóságos és Főtiszteletű Közgyűlés előtt:

1935 december 31-én a Diakonissza testvérek létszáma 41, 1936 december 31-én 44 volt, jelenleg 43. A Diakonisszaintézetünknek egyik legjobb testvére Ruth testvér 1937 február 21-én elhalt.

1936 szeptember 1-étől a Diakonissza intézetnek új munkaterülete a nagyváradi Lórántffy Zsuzsánna református jótékony egyesület árvaháza. 1937 szeptember 1-ével a szászvárosi árvaházban a testvérek száma 4-ről 5-re emelkedett.

Jelenleg a Diakonissza testvérek a következő munkaterületen dolgoznak:

A Diakonissza Kórházban 20, Szászvárosi Árvaházban 5, a kolozsvári Nőszövetség Aggmenházában és Napközi Otthonában 3, a kolozsvári Szeretetházban 1, a székelyudvarhelyi Tanítónőképzőben 2, a telegdi gyülekeetben 1, a nagyváradi Lórántffy Zsuzsánna Árvaházban 2, intézetünk Otthonában 3 testvér szolgál. 1 testvér tartósan beteg, kiképzés alatt 5 jelölt van.

Az Intézetnek évi költségvetése 597.257 leit tesz ki, amióta a Diakonissza Otthon felépült és a Diakonissza intézetnek saját otthona van.

A Diakonisszaintézet vezetőinek személyeiben az elmúlt 2 év alatt változás nem történt.

Sajnálattal jelentjük, hogy a Diakonissza intézettel kapcsolatos Kórház orvosi karában az a változás történt, hogy két nagyérdemű főorvosa, kik mindketten az Intézet megalapításában és fejlesztésében tevékeny részt vettek, elhaltak, és pedig: dr. Jancsó Ödön sebész-főorvos 1936. május 31-én, és dr. Filep Gyula igazgató és belgyógyász-főorvos 1937. július 12-én.

Mindkét főorvos érdemeit a Kebli Tanács és az Igazgatótanács jegyzőkönyvében méltatta és örököltette meg.

A Kórház Kebli Tanácsa dr. Jancsó Ödön sebész-főorvos helyére dr. Péterffy Pál sebész-főorvost, dr. Filep Gyula belgyógyász-főorvos helyére pedig dr. Kelemen László belgyógyász-főorvost hívta meg, mindkettő kiválóan képzett, nagyreményű orvosa az új magyar orvosi generációnak.

Az igazgatói állást dr. Mester Gábor főorvossal töltötte be.

A Diakonissza Intézettel kapcsolatos Református Kórház az elmúlt két évben is hivatása magaslatán teljesítette és végezte a kórházi orvosok és a betegápolást végző diakonissza testvérek hűséges munkásságával a gyógyítást és a betegápolás nemes munkáját.

A Kórház betegforgalma a következő volt:

	1935 XI. 1-től 1936 XI. 1-ig	1936 XI. 1-től 1937 XI. 1-ig
Kórházban ápolott betegek száma:	908	856
Ápolási napok száma:	10604	10559
Műtétek száma:	228	206
Születések Száma:	50	58

A Diakonissza Kórház saját, külön költségvetéssel és számadással dolgozik és semmiféle segélyalappal nem rendelkezik, amelynek terhére ezidőszerting ingyenes betegeket felvehetne és kezelhetne. A Kebli Tanács több ízben foglalkozott a betegápolási díjak leszállításának kérdésével, azonban a jelenlegi, véleményünk szerint elég mérsékelt díjknál olcsóbbat eddig megállapítani nem tudott. Jelenleg a betegek úgynevezett külön és közös szobákban nyerne elhelyezést.

A Főtiszteletű Püspök Úr a Kórházban fekvő egyházi alkalmazott betegeknek, majdnem minden alkalommal segélyt folyósított és ezzel igyekezett az egyházi alkalmazottak részére bizonyos kedvezményt biztosítani.

B)

Lelkészi karunk az utóbbi két év alatt súlyos helyzetbe jutott. Egyházi főhatóságunk mindent megtett a helyzet megváltoztatása érdekében, megkísérelte, hogy a lelkészek kongruája legalább a róm. kath. és evangélikus lelkészek államsegélyének színvonalát érje el. A többségi egyházak lelkészeinek kongruájával való egységesítés elérhetetlen kívánság maradt.

A kongruaügy jelenlegi helyzetét az alábbiakban ismertetjük: Az 1935—36. évi állami költségvetésben biztosított államsegély a többségi nemzeti egyházak lelkészeit nem elégítette ki. Az egyházi javak és jövedelmek leltározásáról szóló törvény rendelkezései alapján bevezetett fizetési rendszer ellen folytatott küzdelem végső fázisában oda vezetett, hogy a kormány ezen fizetési rendszert elejtette és az 1936—37. évi állami költségvetést az előző évi adatok alapján állította össze. A vallásügyi minisztérium egy újabb fizetési módozat rendszeresítésével igyekezett megoldani a kérdést: az úgynevezett „egyházi pénztár“ felállításával, de erre vonatkozó javaslatát a minisztertanács fedezet hiányában nem fogadta el. A kultusztárca költségvetésének parlamenti tárgyalása rendjén felolvastatott a távollevő Lapedatu miniszter úr levele, amelyben megígérte, hogy az év folyamán a kormány az egyházak részére rendkívüli segílyt folyósít. Amikor nyilvánosságra került, hogy a rendkívüli segílyből csak a nemzeti egyházaknak jutott, a két egyházkerület és az unitárius egyház kiküldöttei 1936 július 24-én közös emlékiratban tárták fel a vallásügyi miniszter úr előtt sérelmeiket, rámutatva a különböző felekezetek lelkészeinek államsegélye között fennálló aránytalanságra, amely éppen az 1936—37. évi költségvetésben jut szembeszökő formában kifejezésre. A megértéssel fogadott közbenjárásnak várt eredménye elmaradt. A miniszter személyében történt változás az ígélet beváltását kétségessé tette.

Vásárhelyi János püspök aa a püspöki székben való megerősítése után újra feltárja V. Iamandi miniszter úr előtt a lelkészkar helyzetét, kérvén az egyenlő elbánás elvének érvényesítését. A miniszter válaszában elismeri a lelkészek panaszának jogosságát és ígéretet tesz a megnyugtató megoldásra nézve. A kormány

tájékoztatására szolgáló 1937—38. évi költségvetési tervezetbe csak az el nem ismert korpótlékok fedezetére szolgáló összeg vétetett fel. A 350.000 leit kitevő költségvetési többlet, mely az el nem ismert korpótlékok fedezetére szolgált volna, az újonnan létesített gör. keleti lelkészi állásokba kinevezett lelkészi fizetések céljaira fordított. Vásárhelyi János püspök aa. 1936 dec. 9-én, a püspök eskütétele napján, a kormányelnöktől és a kultuszminisztertől kihallgatást kér. Miniszterelnök másirányú elfoglaltságára hivatkozva, a kihallgatást csak a karácsonyi ünnepek utánra ígérte meg. A kultuszminiszter ugyanaznap a délutáni órákban fogadta az egyházkerület kiküldötteit: Vásárhelyi János püspök aát, gróf Teleki Arctur, gróf Bánffy Miklós főgondnok urakat. A miniszter által kilátásba helyezett jóindulatú támogatás pozitív eredményt nem hozott.

Folyó év február havában a sérelmes konraügy méltányos rendezése érdekében Ig.-tanácsunk újabb felterjesztéssel élt. A memorandumban rámutattunk arra, hogy amíg egy ortodox lelkész havi 3150, a róm. kath. 3000, a lutheránus 2950 lei fizetést élvez, a református lelkész hasonló végzettség és egyenlő szolgálati idő mellett havi 1800 évi kongruát kap. Utaltunk az állami költségvetés múlt évi tárgyalása során a kamara elnöke által felolvasott kultuszminiszteri átiratban foglalt ígéretre, mely szerint az egyenlőtlen bánásmód következtében igazságtalanul érintett egyházak rendkívüli segélyben részesíttetnek. A legnagyobb anyagi nehézséggel viaskodó lelkészi karunk az államépítő munkából becsületesen kiveti a részét, értékes munkája még sem talált méltánylásra, mert a rendkívüli segélyt nem kapta meg. Kérése indokolt, hogy államsegélye arányosíttassék a többi felekezetek lelkészeinek államsegélyével.

A pénzügyminiszternek Vásárhelyi János püspök aa személyesen adta át a memorandumot, a miniszterelnökségen a vezérigazgató vette át, megígérvén, hogy eljuttatja a miniszterelnök kezéhez. Püspökünk Ófelsége kabinetirodájának a vezetőjét kérte fel, hogy egyházunk kérését juttassa Ófelsége színe elé. Meglátogatta Cristea Miron patriarchát és felkérte, hogy támogassa egyházunk jogos kérését.

Talán ezeknek a közbenjárásoknak tudható be, hogy az 1937—38. évi, régi keretek közt mozgó, állami költségvetéstervezetben egy újabb ígéret nyújtott némi reménységet, hogy az

annyiszor megcsonkított államsegély kérdése az áldozati adók eltörlésével megnyugtató megoldáshoz jut. Az állami számviteli törvény rendelkezései szerint, a kormány a költségvetési év első három hónapjában rendkívüli hitelt nem vehet igénybe, Ig-tanácsunk csak ezen idő elteltével, folyó év július havában fordul emlékirattal a kultuszminiszterhez, kérvén, hogy a református lelkészi kar államsegélyét rendezze úgy, amint tervbe vétetett. Nyári pihenő szabadságát a kultuszminiszter külföldön töltötte, személyes tárgyalásra tehát nem nyílt alkalom. Augusztus és szeptember hónapokban több ízben kíséreltük meg a tárgyalások felvételét, de azóta a személyes tárgyalásokra alkalom még nem nyílt.

Fájdalommal állapítjuk meg, hogy lelkészi karunk a legsúlyosabb anyagi helyzetbe jutott, súlyos helyzetében támogatásra szorul. Ig-tanácsunk keresi a lehetőségeket, hogy a kérdés méltányos megoldásával lelkészeinek megélhetését biztosítsa.

Az erdélyi református egyházkerület igazgatótanácsa.

Kolozsvár, 1937. november.

Gróf Teleki Arctur
főgondnok.

Vásárhelyi János
püspök.

dr. Tavaszy Sándor
egyházkerületi főjegyző.
püspökhelyettes,

dr. Illés Gyula,

Mester Mihály,

Almási Samu,

dr. Darkó Akos,

Laár Ferenc

egyházkerületi előadótanácsosok.